

I S S N 1 3 9 2 - 7 3 7 X

Archivum Lithuanicum 19



KLAIPĖDOS UNIVERSITETAS
LIETUVIŲ KALBOS INSTITUTAS
LIETUVOS ISTORIJOS INSTITUTAS
ŠIAULIŲ UNIVERSITETAS
UNIVERSITY OF ILLINOIS AT CHICAGO
VILNIAUS UNIVERSITETAS
VYTAUTO DIDŽIOJO UNIVERSITETAS

ARCHIVUM *Lithuanicum* 19

LIETUVOS ISTORIJOS INSTITUTAS
VILNIUS 2017

Redaktorių kolegija / Editorial Board:

PROF. HABIL. DR. *Giedrius Subačius* (filologija / philology),
(vyriausiasis redaktorius / editor),

UNIVERSITY OF ILLINOIS AT CHICAGO,
LIETUVOS ISTORIJOS INSTITUTAS, VILNIUS

DR. *Birutė Triškaitė* (filologija / philology),
(vyriausiojo redaktoriaus pavaduotoja / associate editor),

LIETUVIŲ KALBOS INSTITUTAS, VILNIUS

HABIL. DR. *Ona Aleknavičienė* (filologija / philology),
LIETUVIŲ KALBOS INSTITUTAS, VILNIUS

PROF. HABIL. DR. *Roma Bončkutė* (filologija / philology),
KLAIPĖDOS UNIVERSITETAS

PROF. DR. *Pietro U. Dini* (kalbotyra / linguistics),
UNIVERSITÀ DI PISA

PROF. HABIL. DR. *Jolanta Gelumbeckaitė* (kalbotyra / linguistics),
JOHANN WOLFGANG GOETHE-UNIVERSITÄT FRANKFURT AM MAIN

DR. *Reda Griškaitė* (istorija / history),
LIETUVOS ISTORIJOS INSTITUTAS, VILNIUS

DOC. DR. *Birutė Kabašinskaitė* (filologija / philology),
VILNIAUS UNIVERSITETAS

PROF. HABIL. DR. *Bronius Maskuliūnas* (filologija / philology),
ŠIAULIŲ UNIVERSITETAS

DOC. DR. *Jurgis Pakerys* (filologija / philology),
VILNIAUS UNIVERSITETAS

PROF. HABIL. DR. *Rūta Petrauskaitė* (filologija / philology),
VYTAUTO DIDŽIOJO UNIVERSITETAS, KAUNAS

HABIL. DR. *Christiane Schiller* (kalbotyra / linguistics),
HUMBOLDT-UNIVERSITÄT ZU BERLIN

PROF. DR. *William R. Schmalstieg* (kalbotyra / linguistics),
PENNSYLVANIA STATE UNIVERSITY, UNIVERSITY COLLEGE

HABIL. DR. *Darius Staliūnas* (istorija / history),
LIETUVOS ISTORIJOS INSTITUTAS, VILNIUS

DR. *Mindaugas Šinkūnas* (kalbotyra / linguistics),
LIETUVIŲ KALBOS INSTITUTAS, VILNIUS

DR. *Aurelija Tamošiūnaitė* (filologija / philology),
JOHANNES GUTENBERG-UNIVERSITÄT MAINZ

DR. *Jurgita Venckienė* (filologija / philology),
LIETUVIŲ KALBOS INSTITUTAS, VILNIUS

Turinys (Contents)

Straipsniai (Articles)

Jurgita Venckienė

Lietuviški XIX a. pabaigos ir XX a. pradžios antkapių užrašai: santykis su bendrine kalba ○ 9

Jurgis Pakerys

Mažvydas ir Augustinas: *imk(it) ir skaityk(it)* ○ 39

Mindaugas Šinkūnas

Senųjų Biblijos vertimų lyginamųjų tyrimų automatizavimas ○ 57

Birutė Kabašinskaitė

Rašmuo <y> antrajame *Knygos nobažnystės* leidime ○ 99

Anna Helene Feulner

John Wilkins' *Essay* (1668) und die 'Londoner Bibel' ○ 113

Giedrius Subačius

Simono Daukanto *Didžiojo lenkų–lietuvių kalbų žodyno* rašymo laikas: 1852–1856, 1857–1858 m. ○ 137

Jurgita Venckienė

Juozapo Arnulfo Giedraičio *Naujas Įstatymas* (1816): santykis su *Evangelijų* leidimais XIX a. ○ 149

Olga Mastianica-Stankevič

Mečislovo Davainio-Silvestraičio dienoraštis: lietuvių inteligento saviraiškos Vilniuje liudininkas (1904–1912) ○ 171

Publikacijos (Publications)

Liucija Citavičiūtė

Iš Goethe's ir Schillerio archyvo Weimare: Abraamo Jakobo Penzelio, Johanno Wolfgango von Goethe's ir Martyno Liudviko Rėzos laišakai dėl lietuvių dainų rinkinio *Dainos oder Litthauische Volkslieder* (1825) ○ 197

Liucija Citavičiūtė

Iš Goethe's ir Schillerio archyvo Weimare: dvi Johanno Wolfgango von Goethe's recenzijos apie lietuvių dainų rinkinį *Dainos oder Litthauische Volkslieder* (1825) ○ 243

Jolanta Gelumbeckaitė

Abraomo Kulviečio ir Stanislovo Rapolionio biogramos XVI Magdeburgo centurijoje ○ 265

Domininkas Burba

Rankraštinis lenkų–lietuvių kalbų žodynelis Eustachijaus Tiškevičiaus dokumentų rinkinyje Vroclave ○ 281

Darius Staliūnas

1886 m. Zacharijaus Liackio traktatas apie lietuvių kalbą ○ 293

Recenzijos (Reviews)

Arūnas Sverdiolas

Recenzuojama: Dainora Pociūtė, *Nematomos tikrovės šviesa.*

Reformacijos Lietuvoje asmenybės ir idėjos, 2017 o 317

Vytautas Rinkevičius

Recenzuojama: Pietro U. Dini, „*ins undeudsche gebracht*“. *Sprachgebrauch*

und Übersetzungsverfahren im altpreußischen Kleinen Katechismus, 2014 o 325

Felix Thies

Review of: Virginija Vasiliauskienė, Kristina Rutkovska (eds.), Konstantinas Sirvydas,

Punktai sakymų nuo Advento iki Gavėnios = Konstanty Szyrwid, *Punkty Kazań od Adwentu do Postu*, Kritinis leidimas / Wydanie krytyczne, 2015; Virginija Vasiliauskienė,

Kristina Rutkovska (eds.), Konstantinas Sirvydas, *Punktai sakymų Gavėniai* =

Konstanty Szyrwid, *Punkty Kazań na Wielki Post*, Kritinis leidimas / Wydanie krytyczne,

2015; Virginija Vasiliauskienė, Kristina Rutkovska, *Konstantino Sirvydo Punktai sakymų* =

Punkty Kazań Konstantego Szyrwida, Teksto rengimo principai, rodyklės, šaltiniai /

Zasady edycji, indeksy, źródła, 2016 o 333

Robert Frost

Review of: Gina Kavaliūnaitė (ed.),

Samuelio Boguslavo Chylinskio Biblija 3. Chylinskio Biblijos istorijos šaltiniai, 2015 o 339

Roma Bončkutė

Recenzuojama: Domas Kaunas,

Kristijono Donelaičio atminties paveldas, Studija, 2016 o 349

Veronika Girininkaitė

Recenzuojama: Olga Mastianica, *Bajorija lietuvių tautiniame projekte*

(XIX a. pabaiga–XX a. pradžia), Monografija, 2016 o 363

Regina Venckutė

Recenzuojama: Birutė Vanagienė, *Šiaurės vakarų žemaičių žodynas.*

Ylakių, Lenkimų, Mosėdžio, Skuodo, Šačių apylinkių šnektos, 2014–2015 o 371

Diskusijos, apžvalgos, pastabos (Discussions, Surveys, Notes)

Veronika Girininkaitė

Laikraštis *Litwa* prenumeratoriaus akimis o 381

Vilma Zubaitienė

Mokslinė konferencija „Reformacija ir senoji Lietuvos raštija“ o 387

Ona Daukšienė

In memoriam: Eglė Patiejūnienė (1964–2017) o 393

Roma Bončkutė

In memoriam: Vytautas Vanagas (1930–2017) o 399

Olga Mastianica-Stankevič

Lietuvos istorijos institutas, Vilnius

Mečislovo Davainio-Silvestraičio dienoraštis: lietuvių inteligento saviraiškos Vilniuje liudininkas (1904–1912)

1. ĮVADAS. Mečislovas Davainis-Silvestraitis (*vel* Davainis-Silvestravičius, Dovoina-Silvestravičius, Dovoina-Sylvestravvyčius, Dovoina-Sylvestravvyčė [lenk. Mieczysław Dowojna-Sylwestrowicz], 1849–1919) lietuvių kultūros tyrėjams pirmiausia yra žinomas kaip poetas, rašytojas ir tautosakininkas. Jo užrašyti lietuvių pasakojamosios tautosakos kūriniai ne kartą buvo pristatomi ir nagrinėjami lietuvių ir lenkų mokslinėje literatūroje¹. Daugiau dėmesio kreipta į Davainio-Silvestraičio publicistinę veiklą viename pirmųjų lietuviškų legalių periodinių leidinių *Lietuvių laikraštis* (1904–1906)². Nagrinėta, kodėl Davainis-Silvestraitis 1908 m. pradėjo Vilniuje leisti lenkų kalba laikraštį *Litwa*, kuriuo buvo siekiama įtraukti bajoriją į modernios lietuvių tautos formavimąsi³.

Šiame straipsnyje pristatoma neskelbta ir mokslo apyvartoje iki šiol nepanaudota Davainio-Silvestraičio rašytinio palikimo dalis⁴ – 1904–1912 m. rašytas dienoraštis⁵, skirtas įvertinti lietuvių inteligentijos tautinę ir visuomeninę veiklą Vilniuje.

1 Plačiau žr. Kerbelytė 1973, 4–18; Girininkienė 1995, 4–15; Sawaniewska-Mochowa 2003, 73–95; Rutkovska 2013, 349–376.

2 Kalėba 2005, 265–271.

3 Mastianica 2016.

4 Dėmesį į Davainio-Silvestraičio dienoraštį atkreipė vien Bronislava Kerbelytė. Tačiau Davainio-Silvestraičio dienoraštis nebuvo naudojamas kaip atskiras tyrimo objektas. Vien remdamasi dienoraščiu Kerbelytė pateikė informaciją, kad Davainiui-Silvestraičiui Petras Vileišis siūlė *Vilniaus žinių* redaktoriaus postą, tačiau sužinojęs apie menką Davainio-Silvestraičio išsilavinimą, suabejojo. Plg. Kerbelytė 1973, 10.

5 Dienoraščio rankraštis saugomas Lietuvių literatūros ir tautosakos instituto bibliote-

kos Rankraštyne: M. Davainio-Silvestraičio dienynas. 1904–1911; LLTI BR: f. 1, b. 1460, 1r–75v, toliau – *MDS*. Davainio-Silvestraičio ranka pirmajame dienoraščio puslapyje mėlynu pieštuku užrašyta: „M. Davainio-Silvestravičiaus dienynas. 1904–1911.“ Pirmajame dienoraščio puslapyje išspausťas Lietuvių mokslo draugijos antspaudas. Sąsiuvinio kieto viršelio formata 210,5 × 170 mm. Archyvaro ranka lapai nenumeruoti. Liniuotus prirašytus lapus puslapiais numeravo pats Davainis-Silvestraitis. Rašyta juodu rašalu ir pieštuku abiejose lapo pusėse. Rašysena įvairuoja nuo preciziškai tvarkingos iki greitraščio su gausybe santrumpų. Taisyms tekste darė rašydamas pats autorius. Rašyta lietuvių

Davainio-Silvestraičio dienoraštis, iš pradžių pradėtas rašyti kaip atsiminimai⁶, turėjo aiškų tikslą – kuo kruopščiau dokumentuoti įvykius, susijusius su lietuvių tautine veikla Vilniuje. Davainio-Silvestraičio dienoraštyje lietuvių tautinio judėjimo įvykiai bent iš pat pradžių tampa svarbesni negu jis pats, jo paties išgyvenimai. Iš esmės jo dienoraštis – tai lakoniški, telegramos stilių primenantys įrašai, kuriuose vyrauja faktinė informacija, savo ruožtu taip pat leidžianti įvertinti, kokius lietuvių tautinio judėjimo reiškinius jis pastebi, o svarbiausia, išskiria kaip reikšmingiausius, vertus atskiro fiksavimo ir aprašymo⁷. Kita vertus, Davainis-Silvestraitis, pradėjęs rašyti dienoraštį, suprato, kad jo „dienynas / dieniniokas“⁸ gali būti svarbiu lietuvių tautinės veiklos Vilniuje liudijimu, todėl dienoraščiui itin būdingas dokumentiškas ir kuo objektyvesnis įvykių atskleidimas⁹. Davainis-Silvestraitis pirmiausia save suvokė kaip visuomenės veikėją, ketinantį apžvelgti ir aprašyti lietuvių inteligentijos kultūrinę ir politinę veiklą Vilniuje, neretai ir pats būdamas aprašomųjų įvykių sukuryje. Jis dalyvavo vienu pirmųjų legalių lietuviškų laikraščių *Lietuvių laikraštis* ir *Vilniaus žinios* leidyboje, taip pat pasirašė „Lietuvių Memorandumą Rusijos Ministrų Tarybos pirmininkui grafui S. Vittei“ (1905 m. lapkričio 5[18] d.), dalyvavo Didžiajame Vilniaus seime, Vilniuje veikiančių lietuviškų mokslo ir kultūros draugijų steigime ir veikloje.

2. KAIP BAJORAS DAVAINIS-SILVESTRAITIS ĮSITRAUKIA Į LIETUVIŲ TAUTINĮ JUDĖJIMĄ. Davainis-Silvestraitis – vienas tų nedaugelio bajorų¹⁰, kuris aktyviai įsitraukė į lietuvių tautinį judėjimą jau pradėjęs leisti pirmąjį nelegalų lietuvišką periodinį leidinį *Aušra* (*Auszra*) (1883–1886). Ankstyvoji Davainio-Silvestraičio socializacija vyko dvikalbėje aplinkoje. Kaip rašė vėliau savo atsiminimuose, jis negalėtų tiksliai nustatyti: „który język sobie pierwszej przyswoiłem: czy żmudzki czyli litewski, czy polski“¹¹. Lenkų kalbą kaip socialinio išskirtinumo ženklą Davaini-

kalba su lenkų, rusų kalbų tarpais. Dienoraštyje perrašytas vienas laiškas, taip pat tarp dienoraščio lapų įdėtas vienas laiškas. Rankraščio autorystė nekelia abejonių.

6 Tekstas pradėtas rašyti kaip atsiminimai, vėliau įgavo dienoraščio formą. Autorius nurodo pradinę datą – 1904 m. rugsėjo 25 d., kai jis dalyvavo bendrajame pasitarime dėl laikraščio *Vilniaus žinios* programos tvirtinimo. Paskutinis Davainio-Silvestraičio įrašas datuotas 1912 m. vasario 7 d.

7 Reikia pažymėti, kad XX a. pradžios dienoraščių autoriai (Ona Pleirytė-Puidienė, Gabrielė Petkevičaitė-Bitė, Jonas Basanavičius) taip pat orientavosi į lietuvių visuomeninio gyvenimo reikalų aprašymą.

8 Pats Davainis-Silvestraitis savo dienoraštį vadino „dienynas“ ir „dieniniokas“. Plg. *MDS* 1r, 55.

9 Rimantas Glinskis (2006, 41), nagrinėjęs XX a. lietuvių dienoraščius, taip pat pastebėjo, kad daugelio autorių dienoraščiams, rašytiems istorinių permainų laikais, būdingas dokumentiškumas, sąžiningas ir objektyvus įvykių atskleidimas.

10 Davainis-Silvestraitis rūpestingai saugojo bajorystę liudijantį dokumentą, vėliau ilgai ir atkakliai rūpinosi, kad bajorais būtų užrašyti ir jo vaikai. Jis nuolat ieškojo savo giminės senumo įrodymų, braižė Davainių-Silvestraičių ir Jarudų giminių genealogines lenteles, susirašinėjo su bendrapavardžiais, aiškindamas jiems savo atrastą giminės istoriją. (Plačiau žr. [Davainis-Silvestraitis] M. Davainis 1884b, 205; [Davainis-Silvestraitis] 1919-05-19, 1; Tumas-Vaižgantas 1924, 54.)

11 [Davainis-Silvestraitis] M.D.S. 1911b, 205.

Silvestraitį skatino vartoti tėvai, pirmiausia motina¹² – nors ir mokėdama lietuviškai, vis dėlto siekė įskiepyti savo vaikams „miłość do Polski“¹³, o auklėjimo procese rėmėsi istorijos vadovėliais, kuriuose

mówiło o Polsce jako o kraju swoim, a o Litwie jako kraju obcym do Polski przyłączonym. Gdym się uczył tej historii, mniemałem, że jesteśmy przybyszami z Polski¹⁴.

Lenkų kalba kaip rašto kalba Davainio-Silvestraitčio šeimoje išliko ir vėlesniais laikais. Davainis-Silvestraitis susirašinėjo su tėvais, pradėdamas gimnazijos laikais¹⁵ ir net aktyviai dalyvaudamas mėnraščio *Aušra* leidyboje, išimtinai lenkų kalba¹⁶. Visuo-met lenkiškai Davainiui-Silvestraitčiui rašė jo brolis Stanislovas¹⁷, nors ir domėjosi lietuvių tautiniu judėjimu, prenumeravo laikraštį *Vilniaus žinios*, bandė steigti Raseiniuose lietuvišką knygyną. Davainio-Silvestraitčio seseriai Elvyrai taip pat buvo lengviau dėstyti mintis lenkų kalba, nors ji, skirtingai nei Stanislovas, mėgino rašyti lietuviškai¹⁸. Ji, kaip ir Mečislovas, rinko lietuvių tautosaką, lietuviškai rašė istorinio pobūdžio eilėraščius¹⁹.

Pasak Juozo Tumo-Vaižganto, asmeniškai pažinojusio Davainį-Silvestraitį ir vieno pirmųjų jo biografų, „žemaitiškai Davainis kalbėjo puikiai, kaip prigimta savo kalba“²⁰, kurią, kaip teigė pats Davainis-Silvestraitis, jis nuo vaikystės nuolat girdėjo iš savo

12 Eufrosinija Jarudaitė (Eufrozyna Jarudówna, 1819–1887). Davainio-Silvestraitčio motinos gimimo ir mirties datas, remdamasi Kalnujų filijos bažnyčios mirties metrikų knygomis, nustatė Vida Girininkienė (plačiau žr. Girininkienė 1995, 15). Pasak Davainio-Silvestraitčio, jo motina, kaip ir dauguma to meto bajorių, turėjo tokį išsilavinimą: „[g]ranie na fortepjanie, znajomość języka francuzskiego, patryotyzm polski, deklamowanie poezji Mickiewicza i innych poetów polskich, były szczytem wychowania kobiet tamtoczesnych [...] Moja matka umiała na pamięć wiele ustępów z poezji Mickiewicza, Niemcewicza (Śpiewy historyczne). [...] Deklamowała i śpiewała wiele śpiewów patryotycznych polskich, układała wiersze polskie i nuty“ ([Davainis-Silvestraitis] M.D.S. 1911b, 205–206). Davainio-Silvestraitčio motina taip pat 1831–1833 m. rašė dienoraštį, iš dalies ir apie 1830–1831 m. sukilimo eigą Raseinių apskrityje. Davainis-Silvestraitis perrašė šį dienoraštį „Pamiętnik chwil szczęśliwych, bolesnych mego życia. Rok 1831, 1832, 1833“, jo dalį paskelbė laikraštyje *Litwa*. (Plačiau žr. [Davainis-Silvestraitis] 1905, 1911, f. 1.; [Davainis-Silvestraitis] 1913, 122–125.)

13 [Davainis-Silvestraitis] M.D.S. 1911b, 205.

14 [Davainis-Silvestraitis] M.D.S. 1911b, 206.

15 [Davainis-Silvestraitis] 1860-11-07 [be lapų numeracijos].

16 Plg. Davainienė-Silvestravičienė 1885-08-10 [be lapų numeracijos].

17 Davainis-Silvestraitis turėjo du brolius – Juozapą (1850–1910) ir Stanislovą Kazimierą (1852–?). Juozapo laiškų Mečislovui nepavyko rasti.

18 Elvyra Davainiūtė-Silvestravičiūtė lietuviškai rašė Jonui Basanavičiui ir retkarčiais broliui Mečislovui. Paprastai brolis ir sesuo susirašinėjo lenkų kalba. (Žr. Davainiūtė-Silvestravičiūtė 1902-01-16, 1; Davainiūtė-Silvestravičiūtė 1902-02-26b, 1; Davainiūtė-Silvestravičiūtė 1902-06-08 [be lapų numeracijos]; Davainiūtė-Silvestravičiūtė 1902-07-12 [be lapų numeracijos]; Davainiūtė-Silvestravičiūtė 1903-01-29 [be lapų numeracijos]; Davainiūtė-Silvestravičiūtė 1909-10-14, 1.)

19 Elvyra Davainiūtė-Silvestravičiūtė lietuvių kalba kūrė eilėraščius apie kunigaikščius Algirdą, Kęstutį. (Plačiau žr. Davainiūtė-Silvestravičiūtė 1901-11-25 [be lapų numeracijos]; Davainiūtė-Silvestravičiūtė 1902-02-26a [be lapų numeracijos]; Davainiūtė-Silvestravičiūtė 1902-11-20 [be lapų numeracijos].)

20 Tumas-Vaižgantas 1924, 58.

tėvo giminės pusės. Davainio-Silvestraičio močiutės (iš tėvo pusės) namuose „tankiai lietuviškai kalbedavo“²¹, buvo saugomi Lauryno Ivinskio kalendoriai, Motiejaus Valančiaus knygos, kurias, močiutės palieptas, Davainis-Silvestraitis jau vaikystėje „turrejo garsiai skaityti“²². Ir Davainio-Silvestraičio tėvo giminė, ir net Davainio-Silvestraičio motina mėgo dainuoti lietuvių liaudies dainas, pasakojo padavimus ir pasakas. Tad jau nuo gimnazijos laikų išryškėjęs Davainio-Silvestraičio domėjimasis lietuvių liaudies kūryba nebuvo atsitiktinis.

Po tėvo²³ mirties kartu su seserimi Elvyra paveldėjęs Dovainavos dvarą²⁴, Davainis-Silvestraitis daugiau dėmesio skyrė ne ūkininkavimui, o lietuvių pasakojamosios kūrybos rinkimui. Jo užrašų knygelėse vos dalis pirmojo puslapio pripildoma pastabomis apie įvairius ūkio darbus, o visi kiti puslapiai – lietuviškai ir lenkiškai užrašomais iš žmonių nugirstais žodžiais, posakiais, dainomis ir skubotais etnografiniais piešinėliais. Aktyvus lietuviškų dainų ir raudų rinkimas gimtosiose Raseinių apylinkėse skatino Davainį-Silvestraitį ieškoti bendraminčių. 1881 m. leidinyje *Słownik geograficzny Królestwa Polskiego i innych krajów słowiańskich* jis pasiskelbė renkas lietuvių tautosaką ir prašė atsiliepti, kas taip pat ja domisi. Pasak Tumo-Vaižganto, atsiliepė Stanislovas Raila, Juozas Miliauskas (Miglovara), o Antanas Baranauskas nusiuntė Jono Basanavičiaus adresą²⁵. Užsimezgusi pažintis su Basanavičiumi turėjo įtakos ne vien tautosakos pažiūroms formuotis, bet ir buvo paskata įsitraukti į lietuvių tautinį judėjimą. Davainis-Silvestraitis ėmė platinti draudžiamąją lietuvišką spaudą, vėliau tapo aktyviu *Aušros* bendradarbiu.

Taip pat, kaip bajorų kilmės advokatas Raila, Davainis-Silvestraitis jau *Aušros* skaitytojams skelbė, kad remiantis etninės kilmės argumentu bajoriją reikėtų laikyti sudėtine lietuvių tautos dalimi. Jis teigė, kad pagal etninę kilmę bajorija – lietuviška, o jos lenkiškumas – dažų sluoksniš, kurį nugramdžius išvysime lietuvius: „Kaip nuskus`me Lenku dažus, || Bus Lietuviai isz mus` gražus“²⁶.

21 [Davainis-Silvestraitis] 1905-10-17, 3.

22 [Davainis-Silvestraitis] 1905-10-17, 6.

23 Josifatas Davainis-Silvestraitis (Józefat Dowojna-Sylwestrowicz, 1820–1869). Mečislovo Davainio-Silvestraičio tėvo gimimo ir mirties datas, remdamasi Kalnujų filijos bažnyčios mirties metrikų knygomis, nustatė Girininkienė. (Plačiau žr. [Davainis-Silvestraitis] M.D.S. 1911b, 205; Tumas-Vaižgantas 1924, 54; Girininkienė 1995, 15.)

24 Davainis-Silvestraitis gimė Žieveliškéje (Kauno gubernija, Raseinių apskritis), kuri priklausė Davainio-Silvestraičio motinos broliui Antanui Jarudui. Vėliau Davainio-Silvestraičio tėvai nuomojosi dvarą iš bajorų Vaitkevičių (Wojtkiewiczzy), kol Davainio-Silvestraičio motina negavo pasogos iš savo brolio A. Jarudo žemės sklypą netoli Kalnujų. Iš pradžių Davainio-Silvestraičio tėvai įsikūrė valstiečio Elijaso

namuose, šį namą perstatydami pagal „bajorišką“ pavyzdį: įstatė didesnius langus, paklojo grindis, įdėjo geresnes duris, atskyrė šeimininkų ir tarnų kambarius. Po Josifato Davainio-Silvestraičio mirties (1869 m.) dvaras, pramintas Dovainava, paveldėjimo teise buvo perduotas Mečislovui Davainiui-Silvestraičiui ir jo seseriai Elvyrai. Tačiau ūkininkauti Davainiui-Silvestraičiui ne itin sekėsi. 1885 m. dvaras buvo išnuomotas, bet tai nepataisė reikalingų: 1890 m. dvaras turėjo 2010 rublių skolos. 1891 m. Davainis-Silvestraitis perleido savo dvaro dalį broliui Stanislovui. (Plačiau žr. [Davainis-Silvestraitis] 1905-10-17, 1; [Davainis-Silvestraitis] M.D.S. 1911b, 205; Kerbelytė 1973, 8.)

25 Tumas-Vaižgantas 1924, 58.

26 [Davainis-Silvestraitis] V. 1884a, 49.

Davainis-Silvestraitis, kaip ir Raila, Stanislovas Didžiulis, Jonas Šliūpas, *Aušros* leidimo metais puoselėjo viltį, kad į lietuvių tautą pavyks „gražinti“ bajoriją, kuri irgi perimsianti moderniojo lietuviškojo nacionalizmo programą. Tiesa, skirtingai nei minėti lietuvių inteligentai²⁷, Davainis-Silvestraitis jau tada ėmė atvirai reikalauti, kad bajorija lietuvių kalbą paverstų savo kasdiene šeimos aplinkos kalba. Todėl jis manė esant būtina kreiptis į savo luomo atstovus šiais žodžiais: „Drąsos bajorams mums pridūk || Kad tarp priegados, tarp bėdos || Garbintu kalbą motinos“²⁸.

Ši mintis taip pat plėtota kitame Davainio-Silvestraičio poetiniame kūrinyje *Tevy-nainiu giesmė*. 1884 m. Tilžėje išleistoje poemoje, kuri 1905 m. sulaukė pakartotinio leidimo, Davainis-Silvestraitis jau vienareikšmiškai teigė: „O, bajore, tauta žuna || Juk Lietuvniku tu esi; || Nekris nū galvos karuna || jei lietuviszkai kalbėsi“²⁹. Viešojoje Davainio-Silvestraičio retorikoje lietuvių kalba vadinama protėvių kalba³⁰, ji laikoma vienu pagrindinių tautos, tėvynės išlikimo garantų. Jis kalbą laikė svarbiausiu tautiškumo požymiu, o kalbos atsisakymas, jo manymu, galėjo privesti ne vien prie tautos, bet ir tėvynės / Lietuvos išnykimo. Tiesa, gimtąją kalbą puoselėti Davainiui-Silvestraičiui nesisekė savo šeimoje: jo žmona³¹ ir vaikai³², nors ir mokėdami,

27 Mėnraščio *Aušra* redakcija ir korespondentai nesiėmė detalizuoti, ar bajorija lietuvių kalbą turėjo padaryti savo kasdiene kalba, ar vien išmokti lietuvių kalbą, o šeimoje kalbėti lenkiškai. Galima prielaida, kad siekiant įtraukti bajoriją į besiformuojančią modernią lietuvių tautą buvo specialiai vengta liesti bajorijos lietuvių kalbos vartojimo problemą.

28 [Davainis-Silvestraitis] Vėversis 1883a, 265.

29 [Davainis-Silvestraitis] Vyturis 1884c, 6.

30 Plačiau žr. Mastianica 2013, 334.

31 1885 m. ketindamas vesti iš bajorų kilusią Juliją Malinauskaitę (Julia Malinowska, 1867-?) Davainis-Silvestraitis pareikalavo, kad priesaika Mintaujos bažnyčioje būtų sakoma lietuviškai. Kvietimas į tuoktuves buvo išsiuntinėtas lietuvių kalba, kuri lietuviškai pasirašė abu sužadėtiniai, lietuviškai buvo išgraviruoti ir priesaikos žodžiai ant vestuvinių žiedų. Tačiau Davainio-Silvestraičio žmona, skirtingai nei jos seserys Liudvika Malinauskaitė-Šliūpelienė ir Adelė Malinauskaitė, kuri vėliau dirbo mokytoja Vilniaus lietuvių dviklasėje mokykloje, neįsitraukė į tautinę lietuvišką veiklą. Ištekėjusi ir apsigyvenusi vyro dvare, Malinauskaitė kurį laiką bandė rinkti lietuvių tautosaką, yra užrašiusi porą tautosakos tekstų. Tačiau dėstyti mintis jai buvo lengviau lenkų kalba. Sutuoctiniai Mečislovas ir Julija susirašinėjo lietuviškai ir lenkiškai:

Mečislovas žmonai rašė lietuviškai, o ji beveik visada atsakinėjo lenkiškai. Lietuviškai ji vyrui rašė vien išimtiniais atvejais, sveikindama vardadienio arba Naujųjų metų proga, matyt, taip siekdama atsilipti į Mečislovo lūkesčius. (Plg. Davainis-Silvestraitis [be datos], *Laiškų juodraščiai*; Davainienė-Silvestravičienė, *Laiškai*.) Lietuvių kalba Julija Davainienė-Silvestravičienė parašė tik keletą laiškų: Davainienė-Silvestravičienė 1897, 1909, 1911; Davainienė-Silvestravičienė 1902-04-09; Davainienė-Silvestravičienė 1903-12-01.

32 Rašyti lietuviškai buvo pramokęs tik vyresnysis Davainio-Silvestraičio sūnus Jonas. Lietuviškai tėvui jis retkarčiais rašė studijuodamas Mintaujoje ir Rygoje. (Plg. Davainis-Silvestraitis 1897; Davainis-Silvestraitis 1904-11-03, 1.) Reikia pastebėti, kad Jonas domėjosi tėvo lietuviška tautine veikla, taip pat prenumeravo *Lietuvių laikraštį*, tačiau buvo nepatenkintas laikraščio *Litwa* leidyba. Jono Davainio-Silvestraičio manymu, tėvas buvo pernelyg nusistatęs prieš viską, „kas yra lenkiška“, nepagrįstai primygtinai reikalavęs, kad bajorai vartotų lietuvių kalbą. (Plg. Davainis-Silvestraitis 1904-12-04, 1; Davainis-Silvestraitis 1913-07-13, 1.) Jaunesnysis Davainio-Silvestraičio sūnus Jurgis rašyti lietuviškai pramoko studijuodamas JAV bei besisvečiuodamas pas savo

jam vien išimtiniais atvejais terašė lietuviškai. Davainio-Silvestraičio šeimos bendravimas žodžiu ir raštu iš esmės vyko lenkų kalba.

Vienišas, artimiausių žmonių nesuprastas, dėl nesėkmingo ūkininkavimo perleidęs savo dvaro dalį broliui Stanislovui, Davainis-Silvestraitis, kęsdamas materialinius nepriteklius, rūpinosi savo vaikų išsimokslinimu ir ateitimi. Jis kurį laiką bendradarbiavo lietuvių nelegaliuose periodiniuose leidiniuose *Wienybė Lietuwninku*, *Varpas*, *Ūkininkas*. Nepasisekęs dvarų pardavimo agento darbas Mintaujoje paskatino Davainį-Silvestraitį vykti į Peterburgą ir vėl užmegzti glaudesnius ryšius su kai kuriais lietuvių inteligentais. Remiantis iki šiol nežinota korespondencija tarp Davainio-Silvestraičio, Silvestro Baltramaičio, Basanavičiaus ir Aleksandro Fromo-Gužučio aiškėja, kad Davainis-Silvestraitis kartu su Antanu Smilga puoselėjo viltį 1897–1898 m. lotyniškais rašmenimis leisti lietuvišką laikraštį, skirtą ūkio ir prekybos reikalams. Galima prielaida, kad Davainis-Silvestraitis taip pat padėjo parengti projektą *Peterburgo lietuviškojo kalendoriaus*, kuris tais pačiais metais Smilgos vardu buvo pateiktas vidaus reikalų ministrui³³. 1897 m. Davainis-Silvestraitis parengė laikraščio *Artojas* projektą, kuris pagal jo sumanymą

1) Laukininkystes dalyke dūs || visokios rodos apie laukų, pievų || pagerinimą, trobų statimą, miš||kų, sodų, daržų ir bicių uz||laikimą ir t. t. gyvolių, pauk||ščių auginimą, žuvų vaisi||nimą ir t. t.

2) Prekybos dalyke pamokins, || kur galema kùbrangiausiai || miškus, gyvolius, javus ir || kitus vaisius pardùti, kur galema || kùpigiausiai nùpirkti visokius || del laukų pagerinimo meslus, || visokias masinos ir kitus gaspa||doriskus įrankius. Prekiaunacems nurodis visokius tur||gus, idant be židų galetu ži||noti kaip kromus uždejus rei||kia elgtisi, verstisi ir prekybą || varyti. Kaip stovi vertybes po||periai ant biržos.

3) Amatų ir rankpilnystes || dalyke nurodis, koki yra ta||me dalyke kitur pagerinimai, || koki vertojesi materjolai ir t. t.

4) Trumpai bus parodyti val||džios parundyjimai ir dabar||tine politika³⁴.

Tiesa, Smilga numatomo laikraščio atsakinguoju redaktoriumi pasirinko ne Davainį-Silvestraitį, o Baltramaitį³⁵. 1900 m. Davainis-Silvestraitis taip pat bandė gauti

dėdę Joną Šliūpą (Davainis-Silvestraitis 1909-12-28).

Davainio-Silvestraičio duktė Sofija tėvui vi-suomet rašė vien lenkiškai (Davainiūtė-Silvestravičiūtė, Laiškai).

³³ Tyla 1972, 41.

³⁴ Davainis-Silvestraitis [1897].

³⁵ Reikia pastebėti, kad Baltramaitis ne kartą rašė Davainiui-Silvestraičiui apie lietuvių draugijų veiklą Peterburge, o Davainis-Silvestraitis siuntė Baltramaičiui savo surinktas dainas ir sukurtus eilėraščius. (Plačiau žr. Baltramaitis 1893-02-04; Baltramaitis

1893-11-17; Baltramaitis 1899-04-14.) Taip pat Baltramaitis 1910 m. atsiuntė Davainiui-Silvestraičiui savo biografijos santrauką, kurioje daug dėmesio skirta, kaip jis išmoko lietuvių kalbą (Baltramaitis 1910). 1911 m. Davainis-Silvestraitis laikraštyje *Litwa* paskelbė apybraižą apie Baltramaitį ([Davainis-Silvestraitis] M.D.S. 1911a, 86). Anot Vlodo Žuko, Baltramaičio ir Davainio-Silvestraičio bendradarbiavimą galėjo skatinti bendri darbai prie Simono Daukanto raštų. (Plačiau žr. Žukas 2006, 39, 61.)

leidimą perspausdinti maldaknygę *Senas Aukso altorius*³⁶. Deja, kaip ir daugeliui leidinių tuo metu, nesėkmingai. Matyt, todėl dienoraštyje jis pateikė vienareikšmišką išvadą, jog vėliau lietuviškos spaudos lotyniškais rašmenimis leidimas buvo gautas vien dėl prasidėjusių karo veiksmy tarp Rusijos imperijos ir Japonijos:

Negalema tam užginčyti, kad lietuviai gal || sulyg šioliai but spaudos nesulaukę, jaigu || tarpe³⁷ Rosijos su Japonę kare neatsitiktų. || Japonijos nugalejimai rusišką didžiają po||litiką suminkštino. Pasirode reikalingu || užganedinti lietuvius suvis paprusijį gy||venancius. Nes sako³⁸, daleidimas spaudos Rusijoje || sumažins užrubežinio spaudos agitaciję³⁹.

Spaudos lietuviškais rašmenimis atgavimą Davainis-Silvestraitis laikė esminiu lietuvių tautinio judėjimo raidos lūžiu. Todėl neatsitiktinai dienoraštį, skirtą lietuvių tautinio judėjimo raiškos aprašymams, jis pradėjo būtent šitaip:

1904 metai yra tai metai lietuviško || triumfo, lietuviško pergalejimo, nes tūse || metūse lietuviai tą daseke už ką per || keturesdešimtis metų buvo kariavę, || sulauke⁴⁰ spaudos savo⁴¹ daleidimo⁴².

1904 m. rugpjūčio 18 d. Davainis-Silvestraitis, nuo 1898 m. dirbęs Petro Vileišio kontoroje⁴³, iš Vileikos atvyko į Vilnių⁴⁴, ir tą pačią dieną pradėjo rašyti dienoraštį, skirtą lietuvių tautiniam judėjimui Vilniuje.

36 Tyla 1972, 71, 83.

37 Išbrauktas žodis *tarpe*.

38 Įterpta *Nes sako*.

39 *MDS* 2–3.

40 Išbrauktas žodis *daseke*.

41 Įterptas žodis *savo*.

42 *MDS* 1r.

43 1898 m. Davainis-Silvestraitis Peterburge susipažinęs su Petru Vileišiu gavo darbą jo kontoroje ir važinėjo po Rusijos imperijos vietas, kur buvo statomi tiltai per Donecą (ties Lysyčansku), per Dauguvą (ties Vitebsku ir Jekabpiliu), per Dnieprą (ties Žlobinu), per Lielupę (ties Mintauja). Petriui Vileišiui 1902 m. kontorą perkėlus į Vileiką, Davainis-Silvestraitis pradėjo galvoti apie ilgalaikį įsikūrimą tame miestelyje bei perkėlimą čia savo šeimos. 1904 m. liepos 7 d. jis išsinuomojo iš miestelio savivaldos institucijų valstybinės žemės sklypą ir norėjo statyti namą, tam prašė Petro Vileišio finansinės pagalbos: „Aš noredamas saugoti Lietu||vos nū rytų puses noriu pasilikti Vileikoje. Prie to dar senatve ateina, || aš su poče neko nebeturiu del || užsaugojimo jos. Nebeturiu žemes, || nebeturiu namų, nebeturiu vietos, || kur galvą priglausti. || Dar

turiu tiek speko ir || energjos kad galečiau toliau || dirbti del tevynes ir savęs. Rei||kia tiktai kad butu galva || spokoinesne, kad butu savo || vieta. Del vaikų jau neko ne || begaliu padeti lai eina savo ko||jums kaip katras išmano || je jauni viskas prieš anus. || Gal atras prietelius, gal ir aš || kiek išgalesiu. Aš amžius baigdamas su Liet || dirbdamas be gimines nenorečiau kampus trinti, budamas ant jų||kų pas giminių lenkų už || savo kaip ji sako „litvomanjė“. || Del Lietuvos nū 1867 metų dirbau (rinkdams pasakas, dainas i t.t.) || nū Lietuvos ir laukiu pašalpos || nors tiek kad nepalikčiau „bo||siaku“. Gavęs Vileikoje placiū || norečiau pastatyti na||mus. Jeigu iš milestos Tamstos gaučiau apart pinigų, kurie man || ketina buti paskirti ir materjolą ant trobos, tai gal šieip teip prie savo energjos išsiresčiau“ (Davainis-Silvestraitis 1904-05-14).

44 Davainis-Silvestraitis su kelių mėnesių pertraukomis 1904–1915 m., 1919 m. gyveno Vilniuje. Per Pirmąjį pasaulinį karą jis evakavosi į Tambovą (jame įsikūrė 1915 m. rugpjūčio 23 d.). Ten aktyviai dalyvavo lietuvių švietimo draugijos „Žiburys“ veikloje. Į Vilnių jis vėl grįžo 1919 m. sausį,

3. LIETUVIŲ TAUTINIO JUDĖJIMO ĮVYKIAI, REIŠKINIAI, PROCESAI DAVAINIO-SILVESTRAIČIO DIENORAŠTYJE. Jau 1904 m. rugsėjo 21 d. dienoraštyje džiaugdamasis Davainis-Silvestraitis pasižymi, kad jam bus suteikta darbo vieta *Vilniaus žinių* knygyne⁴⁵. Tiesa, jis knygyne atliko vien pagalbinus darbus: atgabendavo iš geležinkelio stoties Gabrieliaus Landsbergio-Žemkalnio siųstas knygas knygynui. 1904 m. spalį Davainis-Silvestraitis gavo kvietimą rašyti⁴⁶ į Smilgos Peterburge pradėtą leisti *Lietuvių laikraštį*⁴⁷ bei apskritai dirbti šio laikraščio redakcijoje ir administracijoje. Iš pradžių Davainis-Silvestraitis nepasinaudojo Smilgos pasiūlymu, vis tikėdamasis, kad gana greitai pasirodys ilgai laukiamas laikraštis *Vilniaus žinios*. Net savo dienoraštyje jis atskirai įrašo išgyventus jausmus, kai pamatė ant redakcijos pastato užrašą *Vilniaus žinios*: „No, taigi dabar Dieve padek ir toliau, kad ir ant laikraščio tokius // žodžius atspausčius greit matitume“⁴⁸.

Davainiui-Silvestraičiui pavyko sutarti, kad kurį laiką jis rinks reklamas į *Vilniaus žinias*. Tačiau finansinis atlygis ir už darbą knygyne, ir už reklamų rinkimą buvo labai menkas, ir 1904 m. gruodžio 10 dienos rytą Davainis-Silvestraitis išvyko į Peterburgą, savo dienoraštyje ne kartą pasižymėdamas, matyt, taip pasiteisindamas, jog vien dėl sunkios materialinės padėties jis sutiko dirbti *Lietuvių laikraščio* redakcijoje. Ir iškeliavo jis tą pačią dieną, tiksliau rytą, kai išėjo pirmasis jo taip ilgai laukto laikraščio *Vilniaus žinios* numeris. Pieštuku dienoraštyje Davainis-Silvestraitis taip aprašė savo pirmojo *Vilniaus žinių* numerio vartymo momentą⁴⁹:

Kelije tarp Vilniaus ir // Petropolio // 10/XII Išvažiavęs iš Vilniaus 7 val. // vakoro ketinu buti ryto rytme // ti Petropyleje. Uždegęs tom // tičiai savo žvakę skaitau per // podžnintį stiklą vagone „Viln. Žin. 1 N“⁵⁰.

įsidarbino Centriniam krašto knygyne, kuriam vadovavo Eduardas Volteris. Davainiui-Silvestraičiui buvo pavesta tvarkyti polonistiką. Jis mirė 1919 m. gegužės 31 d. ir buvo palaidotas Vilniuje Rasų kapinėse (dab. Literatų kalnelio papėdėje). Jau 1935 m. Emilija Vileišienė (Antano Vileišio žmona), kuri asmeniškai pažinojo Davainį-Silvestraitį, spaudoje atkreipė dėmesį į tai, jog „Davainio kapas pusiau nukastas, kad sunku bepažinti“ (Vileišienė 1935, 2). Girininkienės iniciatyvos dėka buvo nustatyta Davainio-Silvestraičio kapo vieta Rasų kapinėse. 1987 m. spalio 17 d. Lietuvos kultūros fondo rėmėjų lėšomis buvo pastatytas ir atidengtas Davainio-Silvestraičio paminklas – Ipolito Užkurnio koplytstulpis su iškaltu įrašu: „Tautosakininkui, lietuviškos spaudos platintojui ir bendradarbiui, Vilniaus krašto lietuvininkui Mečislovui Davainiui-Silvestraičiui.“

⁴⁵ Leidimą knygynui įsteigti Petras Vileišis

gavo 1904 m. rugpjūčio 24 (rugsėjo 7 d.), o pats knygynas atidarytas 1904 m. spalio 12(25) d. filharmonijos pastate (Aušros Vartų g. 5).

⁴⁶ Jau 1904 m. liepos mėn. Smilga (1904-07-20, 2) siūlė Davainiui-Silvestraičiui dirbti *Lietuvių laikraščio* redakcijoje. (Plačiau apie Davainio-Silvestraičio publicistinę veiklą *Lietuvių laikraštyje* žr. Kalėba 2005, 265–271.)

⁴⁷ *Lietuvių laikraštis* leistas Peterburge nuo 1904 m. gruodžio 1 d. iki 1906 m. sausio 19 d. Pasak Mykolo Biržiškos, laikraštį rėmė Peterburgo lietuvių ir žemaičių labdarybės draugijos nariai, Peterburgo dvasinės akademijos profesoriai. Laikraštyje buvo spausdinami Maironio, Dambrausko-Jakšto, Ksavero Sakalausko-Vanagėlio, Aleksandro Babianskio straipsniai.

⁴⁸ MDSD 23 (Vilnius, 1904-10-28[11-10]).

⁴⁹ Pirmasis *Vilniaus žinių* numeris išėjo 1904 m. gruodžio 10(23) d.

⁵⁰ MDSD 34.

Tačiau dirbti *Lietuvių laikraščio* redakcijoje Davainiui-Silvestraičiui taip pat nepavyko. Dienoraštyje jis aprašo nesėkmingus bandymus rasti gyvenamąją vietą bei kelis kartus pastebi, kad darbas *Lietuvių laikraščio* redakcijoje jam buvo labai sudėtingas:

Kontoroje uždovinė||je dešimt darbų. Tai redakto||riška, tai administrati||viška || blaške || į visas puses, o paskui || dare už viską atsakančiu⁵¹ [...] Nori kad redogovoti o ne du||da rankraščiu perskaityti nei || gautą, verč ant galvos korespon||dencją su visokiems ima ginčiams || ir buchalterja⁵².

1905 m. liepos 25 d. Davainis-Silvestraitis vėl grįžo į Vilnių, ieškodamas naujų darbo galimybių. Pirmiausia jis vėl pradėjo rašyti į *Vilniaus žinias*. Tiesa, labai aštriai reagavo į Jono Jablonskio lietuvių kalbos taisymsus jo straipsniuose⁵³.

Aktyviau Davainis-Silvestraitis lietuvių tautinę veiklą Vilniaus mieste vertinti pradėjo tik tada, kai atnaujino bendradarbiavimą su Basanavičiumi. Grįžęs iš kelionės po Vilniaus apskritį⁵⁴, Davainis-Silvestraitis perskaitė laikraštyje, kad į Vilnių

⁵¹ MDS D 37.

⁵² MDS D 39.

⁵³ Davainis-Silvestraitis išvertė į lietuvių kalbą Henryko Sienkiewicziaus kūrinių *Stary sluga* ir paskui komentavo: „Jablonskis mano vertimą teip pradėjo || perdirbinėti ir taisyti [...] kad tas vertimas už mano || vertimo pripažintas negaletu būti, bet || už vertimą Jablonskio. Kur aš parašiau || veizek, tai anas išbraukes paraše žiurek || lyg kad veizek nebutu lietuvišku žodžiu. || Mano parašyta gesinti perdirbo ant || gesyti tumi tarpu kad netiktai to žo || džio vertojimas gesinti, gesinu, gesinau [...] taisymsas || yra tiktai iškraipimas“ (MDS D 6 [Vilnius, 1904-11-8(21)]). Davainis-Silvestraitis nebuvo patenkintas ir tais lietuvių kalbos taisymsais, kuriuos padarė laikraščio *Wienybe Lietuwninku* redakcija, 1904 m. išleidusi lietuvių kalba jo apysaką *Palemonas ir Girgžduta* ([Davainis-Silvestraitis] M. Dovoina-Silvestravičius 1906, 4). O 1905 m. *Lietuvių laikraštyje* Davainis-Silvestraitis apskritai darė vienareikšmišką išvadą: „[...] naujesnieji rašytojai ir vertėjai, turbūt noredami, kad jų raštų nesuprastų, vietoje vartojamų nors nesavų žodžių o bet sulietuventų, įveda visokius naujai kaltus žodžius, laikrodžius, vėsrodžius, sąvasties, virdulius ir kitus žodžius. Tokia „grynai“ lietuviška kalba rašytos knygelės, nesuprantamos. [...] Žodžiu sakant, rašytojai, nefilologai, naujus žodžius, vietoje vartojamųjų, kaldami visai knygų kalbą nuo žmo-

nių kalbos atskiria ir dara ja nesuprantoma.“ (Plačiau žr. [Davainis-Silvestraitis] M. Dovoina-Silvestravičius 1905, 140.)

⁵⁴ Kaip ir dauguma kitų lietuvių inteligentų, taip pat ir Davainis-Silvestraitis laikėsi nuostatos, kad Vilniaus gubernijos gyventojai pagal etninę kilmę yra lietuviai. Dar *Lietuvių laikraštyje* jis vienareikšmiškai pateikė nuostatą, kad „dauguma Vilniaus gub. lietuvių be savo kalbos dar moka gudišką ir lenkišką kalbą, kurią vartoja, susitikę su rusais ir lenkais, per tat klaidingai yra priskaitomi prie rusų, kitur prie lenkų, mozūrų. Per tą klaidingą statistiką ir neteisingas žinias patįs lietuviai klysta, ligšiol dar savo kraštą kaip reikalas neištyrę. Apie buvimą arba nebuvimą lietuvių kokiam krašte galima spręsti tuomet, jeigu tyrinėtojas nuduoda kiteip kaip lietuviškai nemakąs“ ([Davainis-Silvestraitis] M. D.-S. 1905h, 93).

Vilniaus žiniose buvo išspausdintos Davainio-Silvestraičio iš aplankytojų parapijų Vilniaus gubernijoje korespondencijos, kuriose jis žymėjo, kur vartojama lietuvių kalba. (Plačiau žr. [Davainis-Silvestraitis] M. Dovoina-Silvestravičius 1905a, 3; [Davainis-Silvestraitis] M. Dovoina-Silvestravičius 1905b, 3; [Davainis-Silvestraitis] M. Dovoina-Silvestravvyčius 1905a, 4; [Davainis-Silvestraitis] M. Dovoina-Silvestravvyčius 1905b, 3; [Davainis-Silvestraitis] M. D.-S. 1905a, 3; [Davainis-Silvestraitis] M. D.-S. 1905b, 3; [Davainis-Silvestraitis]

taip pat grįžo ir Basanavičius – suskubo susitikti. 1905 m. rugpjūčio 7 d. pirmąkart jie susitiko akis į akį, apie tai abu pažymėjo savo dienoraščiuose⁵⁵. Draugystė atsinaujino, o kartu – ne tiek mokslinis, kiek politinis bendradarbiavimas. Po kelių dienų jau minėto susitikimo Basanavičius su Davainiu-Silvestraičiu aptarinėjo laikraščio *Lietuvių tauta* leidimą⁵⁶. Būtent nuo tada Davainio-Silvestraičio dienoraštis teikia mažiau informacijos apie jį patį, o šalia dokumentinio lietuvių švietimo, kultūros, mokslo draugijų veiklos Vilniuje aprašymo, labai primenančio vien įvykių kroniką⁵⁷ (vėliau perspausdinama *Lietuvių laikraštys*je arba *Vilniaus žiniuose*⁵⁸), atsiranda išsamesnių Davainio-Silvestraičio svarstymų apie „Lietuvių Memorandumo“ svarbą bei pateikiama naujų bajorijos dalyvavimo Didžiojo Vilniaus seimo veikloje vertinimų.

3.1. „LIETUVIŲ MEMORANDUMO RUSIJOS MINISTRŲ TARYBOS PIRMININKUI GRAFUI S. VITTEI“ VERTINIMAS. Basanavičiaus iniciatyva Davainis-Silvestraitis pasirašė vieną svarbesnių to meto moderniojo lietuvių nacionalizmo politinių dokumentų – „Lietuvių Memorandumą Rusijos Ministrų Tarybos pirmininkui grafui S. Vittei“ (1905 m. lapkričio 5[18] d.). Pagal pirminį Basanavičiaus

M.D.-S. 1905c, 3; [Davainis-Silvestraitis] M.D.-S. 1905d, 3; [Davainis-Silvestraitis] M.D.-S. 1905e, 3; [Davainis-Silvestraitis] M.D.-S. 1905f, 3; [Davainis-Silvestraitis] M.D.-S. 1905g, 3; [Davainis-Silvestraitis] M.D.-S. 1905h, 93; [Davainis-Silvestraitis] M.D.-S. 1905i, 3.)

55 *MDSD* 43 (Vilnius, 1905-07-25[08-07]); [Basanavičius] 1936, 87.

56 [Basanavičius] 1936, 87.

57 Dienoraštys Davainis-Silvestraitis itin kruopščiai sumini savo dalyvavimą lietuvių mokslo ir kultūros draugijų veikloje. Basanavičiaus dėka Davainis-Silvestraitis buvo tarp Lietuvių mokslo draugijos narių steigėjų. Vėliau, taip pat kaip Baltramaitis, Tadas Daugirdas, Mykolas Römeris, Davainis-Silvestraitis buvo Lietuvių mokslo draugijos narys korespondentas, kuris kartais aprašydavo šios draugijos veiklą spaudoje. (Plačiau žr. Valaitis 1932, 6; [Davainis-Silvestraitis] M.D.-S. 1907a, 2; [Davainis-Silvestraitis] M.D.-S. 1907b, 2; [Davainis-Silvestraitis] M.D.-S. 1907c, 555.)

Davainis-Silvestraitis taip pat dalyvavo steigiant „Vilniaus kanklių“ draugiją. Kaip rodo išlikę šios draugijos posėdžių protokolai, jis 1905 m. lapkričio 10 d. buvo pakviestas į Landsbergio-Žemkalnio butą dėl „draugijos įkurimo ir valdybos sąnarių iš-

rinkimo“. Tiesa, į „Vilniaus kanklių“ draugijos valdybos narius Davainis-Silvestraitis neišrinktas, bet nuolat buvo kviečiamas į visuotinius susirinkimus. (Plačiau žr. „Vilniaus kanklių“ valdybos knyga, 3; „Vilniaus kanklių“ valdyba 1907-02-20.)

58 Savo dienoraštys Davainis-Silvestraitis atskirai žymėjo, kas domėjosi *Vilniaus žinių* knygyno veikla, kas klausinėjo, kada bus atidaryta mokymo įstaiga su lietuvių dėstomąja kalba, lietuviškas knygas kartais pirkusius bajorų kilmės asmenis arba Vilniaus lietuvių savišalpos draugijos organizuojamus renginius. Apie kai kuriuos dienoraštys užfiksuotus įvykius vėliau atskirai buvo skelbiama spaudoje. Pavyzdžiui, *Lietuvių laikraštys*je Davainis-Silvestraitis išspausdino į dienoraštį įrašytą įvykį, kai *Vilniaus žinių* knygyne apsilankęs dvarininkas Konstantinas Daugirdas įsigijo įvairių lietuviškų knygų. (Plačiau žr. *MDSD* 22 [Vilnius, 1904-10-18]; [Davainis-Silvestraitis] M.D.-S. 1904, 9.) *Lietuvių laikraštys*je Davainis-Silvestraitis paskelbė dienoraštys pažymėtą informaciją apie Vilniaus lietuvių savišalpos draugijos organizuotą vakarą 1904 m. spalio 18 d. (Plačiau žr. *MDSD* 22 [Vilnius, 1904-10-18]; [Davainis-Silvestraitis] M.D.-S. 1904, 9.)

sumanytą, Davainis-Silvestraitis nebuvo numatytas tarp turėjusių pasirašyti tą dokumentą. Tai patvirtina ir pats Davainis-Silvestraitis, – jis esą buvo tik vienas iš „okolnikų“, pasirašiusių šį dokumentą kitiems atsisakius. Basanavičius buvo numatęs, kad „Lietuvių Memorandumą“ pasirašys Petras Vileišis, Antanas Vileišis, pats Basanavičius, Raila, o Peterburge dar prisijungs Jonas Mačiulis-Maironis, Aleksandras Dambrauskas-Jakštas. Bet nors Basanavičius prašė, Petras Vileišis atsisakė pasirašyti, o Raila ir Mačiulis neatvyko į susitikimą. Davainis-Silvestraitis manė, kad Petras Vileišis pabūgo pasirašyti⁵⁹.

Dienoraštyje Davainis-Silvestraitis nesiėmė nagrinėti, kodėl buvo kilusi „Lietuvių Memorandumo“ sukūrimo idėja ir kokia ji buvo, jis taip pat neanalizavo dokumento turinio. Dėl „Lietuvių Memorandumo“ svarbos lietuvių tautinio judėjimo raidai jis pasitenkino tik lakonišku pastebėjimu: „Tas memorandumas buvo del gavimo || Lietuvai autonomijos“⁶⁰.

Įdomesnė yra kita Davainio-Silvestraičio išvada, kodėl „Lietuvių Memorandumą“ gana palankiai sutiko Rusijos imperijos valdžios atstovai. Jis manė, kad „Lietuvių Memorandumas“ buvo išspausdintas valdžios leidinyje *Правительственный вестник*⁶¹ vien dėl to, jog lietuvių tautinio judėjimo ideologai ten, be kita ko, išreiškė pretenzijas į Suvalkų guberniją. Tą pačią savo išvadą Davainis-Silvestraitis pakartojo ir vėliau, pastebėdamas, jog lenkų kalba Lenkijos Karalystėje leidžiamame humoristiniame leidinyje *Mucha* (1905, nr. 44) buvo paskelbta satyra apie „Lietuvių Memorandumą“ todėl, kad visa Suvalkų gubernija buvo matoma Lietuvos autonomijos sudėtyje.

Pagal šį programinį lietuvių tautinio judėjimo dokumentą Lietuvos autonomijos sukūrimas buvo modeliuojamas keturių gubernijų (Kauno, Vilniaus, Gardino, Suvalkų) ribose⁶². Pagal administracinį paskirstymą Suvalkų gubernija priklausė Lenkijos Karalystei. Dariaus Staliūno, atskirai nagrinėjusio lietuviškojo nacionalizmo erdvėkūrą skirtingais lietuvių tautinio judėjimo etapais, manymu, galimas autonomijos suteikimas Lenkijos Karalystei taip pat skatino lietuvių politikus kelti Suvalkų gubernijos statuso problemą⁶³. Reikia pastebėti, kad būtent „Lietuvių Memo-

59 Egidijaus Motiekos (2005, 70) manymu, Petro Vileišio pozicija nesunkiai suprantama. Leidęs išspausdinti „Lietuvių Memorandumą“ savo spaustuvėje, o vėliau išspausdinęs *Vilniaus žiniose* jis žinojo politinę konjunkturą ir, matyt, nenorėjo komplikuoti savo, kaip *Vilniaus žinių* leidėjo, sudėtingos padėties“.

60 *MDS* 48 (Vilnius, 1905-11-5[11-18]).

61 *Правительственный вестник*, 10(23) ноября, 1905. Tačiau tame laikraštyje iš dešimties reikalavimų buvo išspausdinti tik tai penki ir visai neužsimenama apie įvadinę „Lietuvių Memorandumo“ dalį, kurioje

išdėstytas Lietuvos valstybingumo tradicijų pagrindimas, neatsiejamas nuo tų reikalavimų. Laikraštyje išspausdinti tie dokumento straipsniai, kurie deklaravo etnopolitinę Lietuvos atsiribojimą nuo Lenkijos. (Plačiau žr. Motieka 2005, 87–88.)

62 Apie tai, kodėl „Lietuvių Memorandume“ Lietuvos autonomijos vaizdinys buvo projektuojamas keturiose gubernijose, plačiau žr. Staliūnas 2015, 159–160.

63 Plačiau apie tai, kaip lietuviškojo nacionalizmo programoje buvo modeliuojamas požiūris į Suvalkų guberniją, žr. Staliūnas 2015, 159–160.

randume“ atskiru punktu buvo įrašyta lietuviškojo moderniojo nacionalizmo atstovų nuostata:

Duodant Lenkijai autonomiją, Suvalkų gubernija, kaip lietuvių apgyventa, iš administratyviško atžvilgio, turi būti prijungta prie Lietuvos, kaip ji priklausė jai prie pirmojo lietuviškai-lenkiškosios Respublikos padalinimo. Prieš priskyrimą tos gubernijos prie autonomiškosios Lenkijos, tai yra prie lenkų įtekmes, lietuviai protestuoja⁶⁴.

Taigi, bent šiame dokumente buvo išreikšta mintis, kad Suvalkų gubernija iki XVIII a. pabaigos priklausė LDK, tad istorinės teisės požiūriu jai ne vieta Lenkijos Karalystėje.

3.2. BAJORIJOS DALYVAVIMAS DIDŽIAJAME VILNIAUS SEIME IR ŽEMĖS KLAUSIMAS. Basanavičiaus pavedimu Didžiajame Vilniaus seime (1905 m. gruodžio 4–5 d.) Davainis-Silvestraitis taip pat turėjo skaityti pranešimą apie lietuvius, latvius ir kitas Lietuvoje gyvenančias tautas⁶⁵. Tačiau po įžanginės Basanavičiaus kalbos numatytas Davainio-Silvestraičio pranešimas perskaitytas taip ir nebuvo, nes šio klausimo svarstymui, o tiksliau Didžiojo Vilniaus seimo organizacinio komiteto bandymams išlaikyti savo rankose iniciatyvą pasipriešino Lietuvos socialdemokratų partijos ir Lietuvių demokratų partijos atstovai, pateikę savas Seimo darbotvarkes⁶⁶.

Didžiajame Vilniaus seime Davainis-Silvestraitis atstovavo bajorijai bei siekė užmegzti glaudesnius ryšius su kitais atvykusiais bajorais. Remiantis liudijimais, į Didįjį Vilniaus seimą buvo atvykę keletas dvarininkų – Stanislovas Narutavičius, Matilda Šveikauskienė, Kazimieras Naruševičius⁶⁷. Žemės klausimas, labai aktualus ir bajorams, atskirai buvo svarstomas trečiajame Didžiojo Vilniaus seimo posėdyje. Motiekos teigimu, diskusijos dėl žemės pasidalijo į dvi sroves: 1) visa Lietuvos žemė atiduodama visai tautai ir tik po to išdalijama tiems, kurie dirba ją patys, ir tik tiek, kiek gali apdirbti su šeimyna be samdinių; 2) už asmeninės nuosavybės išlaikymą. Pasak liudininkų, tarp kalbėjusių vyravo pirmosios srovės šalininkai. Negana to, jie pateikė dar radikalesnių reikalavimų: absoliučiai panaikinti visus mokesčius, grąžinti išperkamuosius mokesčius, išmokėtus per 40 metų, o dvarininkai privalo visus savo dvarus perleisti tautai ir primokėti už ankstesnius išnaudojimo metus⁶⁸. Todėl neatsitiktinai Davainis-Silvestraitis savo dienoraštyje pažymėjo, kad jis atvykusiems į Seimą bajorams aiškino, jog gana radikali lietuvių politinių partijų pozicija dėl žemėvaldos yra nukreipta ne vien prieš dvarininkus, bet ir prieš daugiau žemės turinčius ūkininkus⁶⁹.

Tačiau akivaizdu, kad pačiam Davainiui-Silvestraičiui būtent požiūris į žemės nuosavybę buvo vienas iš akstinių atsisakyti tolesnio bendradarbiavimo su besibu-

⁶⁴ Cituota pagal: Motieka 2005, 279.

⁶⁵ Motieka 2005, 114, 127.

⁶⁶ Motieka 2005, 127.

⁶⁷ Motieka 2005, 117.

⁶⁸ Motieka 2005, 160.

⁶⁹ MDSD 50 (Vilnius, 1905-12-05).

riančiais į politinę partiją tautiniais demokratais, jis nepasirašė programos projekto ir nestojo į partijos gretas⁷⁰.

Kaip žinoma, iš karto po Didžiojo Vilniaus seimo besisteigiančios Tautiškosios lietuvių demokratų partijos (toliau – TLDP) programos projekte buvo išreikšta kategoriška nuostata bajorijos⁷¹ ir jų žemėvaldos⁷² atžvilgiu. TLDP programos projekte buvo konstatuota, jog bajorija, tai „lenkų kultūros pionieriai“, kurie užgrobė valstiečių žemes. Todėl Lietuvoje toks didelis bežemių ir mažžemių asmenų skaičius. TLDP siūlė eksproprijuoti „už minimališką kainą“ dvarų žemes bei išdalinti asmenims, „kurie iš žemdirbystės norėtų gyventi“⁷³. Davainio-Silvestraičio nepritarimas programos projekto nuostatoms buvo itin netikėtas Basanavičiui⁷⁴, kaip ir tolesnis jo bendradarbiavimas laikraštyje *Kurjer Litewski*.

3.3. BENDRADARBIAVIMAS KURJER LITEWSKI REDAKCIJOJE. 1906–1907 m. Davainis-Silvestraitis pradėjo dirbti lenkų kalba leistame periodiniame leidinyje *Kurjer Litewski*. Kurį laiką tarp *Kurjer Litewski* bendradarbių buvo Donatas Malinauskas, Vladas Mironas, Kazys Puida, kurie taip pat siekė supažindinti lenkakalbę visuomenės dalį su lietuvių tautinio judėjimo programa. Reikia pastebėti, kad *Kurjer Litewski* Davainis-Silvestraitis nesiėmė kaip laikraštyje *Aušra* taip kategoriškai reikalauti, jog siekdama išsitraukti į modernią lietuvių tautą bajorija privalo „prisiminti lietuvių kalbą“. Tuo metu jam buvo artimesnės LDP atstovų nuostatos. *Kurjer Litewski* Davainis-Silvestraitis aiškino, kad „lietuvių liaudis pamils bajoriją, laikys ją sava, kai bajorija palaikys lietuvių valstiečių savišvietos siekius, skatins lietuviškos literatūros leidimą“⁷⁵. Jis, taip pat kaip kai kurie LDP atstovai, siūlė bajorijai pirmiausiai paremti kultūrinę lietuvių tautinio judėjimo saviraišką, o ši veikla, jo manymu, turėjo leisti „bajorijai pamažu susiliesti su liaudimi ir būti viena neišardoma tauta“⁷⁶. Kategoriškesnę nuostatą jis turėjo tik dėl lenkų visuomenės veikėjų puoselėjamos valstybingumo sampratos.

70 „[...] mano nuomone yra toke, kad žmones || turi tureti ligios tiesos, vienok kaipo bajo || ras su dvarponiais bajorais susigimina || vęs nemanau prieš anus eiti. || Taigi nuspren || džiū buti neutrališkai“ (MDS D 51 [Vilnius, 1905-11-27(12-10)]).

71 Miknys, Motieka 1990, 107.

72 „Kadangi T.L.D. partija mano a) dabartinės žemės padalinimas Lietuvoje esantis dėl neteisingos paveizdan Vilniaus ir Kauno gubernijose kokie 3 ½–5 tukstančiai dvarininkų valdo tų gubernijų žemės plotą, daug daugiau negu šimtai tukstančių darbo žmonių, iš kurios priežasties pas mus atsirado labai skaitlingas bežemių ir mažžemių proletariatas; b) kadangi taip pat žinoma, kad labai daug Lietuvos dvarų

baudžiaivos laikuose įvairių lenkų valdininkų ir kitų lenkų ‘kultūros’ pionierių į dvarus buvo paversta iš kaimų, tik žmones išvaikius; c) kadangi žemę valdyti gali valdyti tik tas, kurs ją apdirba, todėli butinai reikėtų: [...] d) už minimališką kainą ekspropriuoti ir privatiškai valdomų dvarų žemes, kad galima būtų tokiu budu sušelpiti mažžemius ir bežemius, kurie iš žemdirbystės norėtų gyventi“. Cituota pagal: Miknys, Motieka 1990, 195.

73 Miknys, Motieka 1990, 195.

74 MDS D 51–52 (Vilnius, 1905-11-28 [12-11]).

75 [Davainis-Silvestraitis] Dowojna-Sylwestrowicz 1906a, 1.

76 [Davainis-Silvestraitis] Dowojna-Sylwestrowicz 1906b, 2.

Pirmiausia, kaip ir dauguma lietuvių inteligentų, Davainis-Silvestraitis laikė būtina pabrėžti, kad Liublino uniją, kuri lyg vainikavo abiejų valstybių susijungimą į vieną, sudarė vien kilmingųjų atstovai, o ne visa lenkų arba lietuvių tauta. Unijos sudarymas negali turėti galios, nes neatspindėjo visos tautos poreikių⁷⁷. Antra vertus, Davainis-Silvestraitis aiškiai konstatavo, kad jis palaiko tuo metu svarstomą Lenkijos Karalystės autonomijos idėją. Tačiau ši „Lenkijos autonomija privalėjo būti vien etnografinėse ribose“. Autonomijos Lenkijai suteikimo atveju, Davainio-Silvestraičio manymu, „iš šios autonomijos turėjo būti išimta visa Suvalkų gubernija, kuri yra apgyvendinta etninių lietuvių“⁷⁸. Dar aštriau savo poziciją dėl skirtingų lietuvių ir lenkų tautinių judėjimų politinių programų Davainis-Silvestraitis išreiškė 1907 m. išleistame satyriniame leidinuke *Satyry litewskie: polskiej narodowej demokracji dzialajacej w Litwie*⁷⁹, kuriame kritikavo lenkų tautinės demokratų partijos propaguojamą istorinės Lietuvos sampratą bei šios partijos siekį „ištautinti lietuvius“ pasitelkus Bažnyčią ir švietimo įstaigas. Jis vienareikšmiškai konstatavo, kad šios partijos atstovai yra vieni iš didžiausių lietuvių tautinio judėjimo priešų, kurie siekia, kad „Lietuva visada būtų jų tėvynė ir Lietuvoje gyvuotų vien lenkų kalba ir lenkų tauta“⁸⁰. Tokia gana kategoriška Davainio-Silvestraičio pozicija dar labiau paaštrino santykius su *Kurjer Litewski* kūrybiniu kolektyvu. Apie nesutarimus Davainis-Silvestraitis pasiskundė savo bičiuliui Dambrauskui-Jakštui⁸¹, o šis pasiūlė išeitį. Davainis-Silvestraitis buvo pakviestas dirbti lietuviškai leidžiamoje krikščionių demokratų spaudoje, ir jo straipsniai turėjo būti apmokami, suteikiant galimybę išgyventi ir pačiam Davainiui-Silvestraičiui, ir jo šeimai.

3.4. MEMORANDUMAS „APIE LENKŲ KALBĄ LIETUVOS BAŽNYČIOSE“. Šį Davainio-Silvestraičio „sugrįžimą“ gana greitai spėjo įvertinti Basanavičius, kuris tuo metu pradėjo viešai kelti idėją, kad būtina „kovoti“ dėl lietuvių kalbos vartojimo katalikiškose pridėtinėse pamaldose Vilniaus vyskupijoje. Dar *Aušros* laikais Davainis-Silvestraitis laikėsi nuostatos, kad Dievo kūrinys – gimtoji kalba, o ne katalikų tikėjimas yra pagrindinis lietuvių tautinės tapatybės požymis:

Kur prazuwo ano laiko tēwynybē? O tai wis dėlto atsieina, kad lietuwei nežino kuomi jie yra; apie tai paklaustas lietuwis atsako, kad jis yra katalikas, nēs jis toki skirtuma mato tarp sawias ir maskolu, żydu, wokiecziu, o lenka laiko už sawo broli, nes wienas tikėjimas

1886 m. rašė jis⁸². Todėl ir po 1905 m. Davainis-Silvestraitis stengėsi *Vilniaus žiniose*, o vėliau *Šaltinyje* pristatyti ir pagirti kovos dėl lietuvių kalbos vartojimo per pri-

77 [Davainis-Silvestraitis] Dowojna-Sylwestrowicz 1906b, 2.

78 [Davainis-Silvestraitis] Dowojna-Sylwestrowicz 1906b, 2.

79 [Davainis-Silvestraitis] Dowojna-Sylwestrowicz 1907.

80 [Davainis-Silvestraitis] Dowojna-Sylwestrowicz 1907, 10.

81 Davainis-Silvestraitis 1907-06-25, 35.

82 [Davainis-Silvestraitis] W. 1886-01-30, 12–13.

dėtines pamaldas pavyzdžius⁸³, atvirai smerkė tuos, kuriems katalikų tikėjimas, o ne lietuvių kalba, buvo tautinės apibrėžties požymis⁸⁴. Matyt, todėl Basanavičiui atrodė būtina Davainių-Silvestraitį taip pat pakviesti pasirašyti po memorandumu „Apie lenkų kalbą Lietuvos bažnyčiose“⁸⁵ (1906 m.), o vėliau įtraukti į steigiamąjį „Sajungos pagražinimui teisių lietuviškai kalbai Rymo-katalikiškose bažnyčiose Lietuvoje“ komitetą⁸⁶ bei grįžti prie sumanymo leisti bajorijai skirtą periodinį leidinį, siekiant daugiau jų įtraukti į tautinį lietuvių judėjimą.

Bendras Basanavičiaus ir Davainio-Silvestraičio sumanymas buvo realizuotas 1908 m. Liepos 24 d. pasirodė pirmas laikraščio *Litwa* numeris, Davainio-Silvestraičio dienoraštyje pažymėtas šitaip: „drauge su Nr. 1000 „Vilniaus žinių“ išėjo ir Nr. 1 *Litvos*“⁸⁷, pradėjęs naują Davainio-Silvestraičio tautinės ir visuomeninės veiklos etapą.

3.5. DAVAINIO-SILVESTRAIČIO DIENORAŠČIO TURINIO KITIMAS, REDAGUOJANT *LITWĄ*. Pradėjęs leisti laikraštį *Litwa*, Davainio-Silvestraičio dienoraštyje pamažėjo užrašų. Nuo 1908 iki 1912 m. jis pasineria į asmeninius rūpesčius ir nuoskaudas, bet ne į lietuvių tautinio ir visuomeninio gyvenimo realijų fiksavimą, kaip ankstesniais laikais. Šiuo laikotarpiu Davainis-Silvestraitis „išpasakoja“ dienoraščiui savo vienatvės jausmą, gyvenimą atskirai nuo šeimos, kai kurių lietuvių inteligentų niekinamą požiūrį į jo redagavimo darbą, savo nuogaštavimus dėl lietuvių inteligentų atsisakymo bendradarbiauti su kai kuriais lenkų visuomenės veikėjais.

Akivaizdu, kad periodinio leidinio *Litwa* redagavimas Davainiui-Silvestraičiui buvo ypač reikšmingas įvykis: jis detalai aprašo, kada buvo paduotas ir gautas oficialus valdžios leidimas jam⁸⁸, palygino, kad pirmasis *Litvos* numeris sutapo su *Vilniaus žinių* tūkstantuoju numeriu⁸⁹. Neatsitiktinai ir asmeninio gyvenimo detales jis sugretina su savo leidiniu: „Šendien pabaigiau 60 metų“ ir išleidau Nr. 5 (11) *Litvos*“⁹⁰,

83 Kaip sektiną pavyzdį Davainis-Silvestraitis nurodė parapijiečių elgseną Daugėliškyje ir Nemenčinėje. (Plačiau žr. [Davainis-Silvestraitis] M.D.-S. 1905a, 3; [Davainis-Silvestraitis] M.D.-S. 1905b, 3.)

84 Plačiau žr. [Davainis-Silvestraitis] W. 1883b, 51; [Davainis-Silvestraitis] M.D. 1885, 60–61; [Davainis-Silvestraitis] M.D.-S. 1905c, 3.

85 Lietuvių memorandumas popiežiui Pijui X „Apie lenkų kalbą Lietuvos bažnyčiose“ buvo išleistas 74 puslapių knygele lietuvių ir lotynų kalbomis, be popiežiaus, dar pasiųstas Romos kurijos kongregacijoms, žymiausiems arkivyskupams ir vyskupams. Pirmąjį egzempliorių, skirtą popiežiui, pasirašė Basanavičius, advokatai Raila ir Ka-

zimieras Samajauskas, Davainis-Silvestraitis, Landsbergis-Žemkalnis, Petras Vileišis, gydytojas Rokas Šliūpas, pedagogas Tomas Žilinskas.

86 1906 m. gegužės mėn. buvo sumanyta steigti draugiją „Sajunga pagražinimui teisių lietuviškai kalbai Rymo-katalikiškose bažnyčiose Lietuvoje“. Į steigiamąjį komitetą įėjo Juozapas Ambraziejus, Jonas Kriaučiūnas, Davainis-Silvestraitis, Landsbergis-Žemkalnis, Petras Vileišis ([Basanavičius] 1936, 93).

87 *MDS* 55 (Vilnius, 1908-07-24).

88 *MDS* 71 (Vilnius, 1908-05-16).

89 *MDS* 55 (Vilnius, 1908-07-24).

90 *MDS* 71 (Vilnius, 1909-04-08).

taip kartu besidžiaugdamas, kad jam pavyksta tęsti leidybinį darbą, nepaisant gana mažo leidinio prenumeratorių skaičiaus⁹¹ bei kai kurių lietuvių visuomenės veikėjų išreikštų abejonių dėl Davainio-Silvestraičio redakcinių sugebėjimų. 1909 m. lapkričio 26 d. dienoraštyje jis aprašo susitikimą Pilies gatvėje su Anupro Vileišio (Petro Vileišio brolio) žmona Leokadija Moščinskaite (Moszczyńska), kuri

užpuolusi ant manę [...] kaipo ant „Litwa“ redaktoriaus || Czy nie wstyd panu głupstwa pisać na starość. || Byłeś u Piotra (Wileiszysa) przepisywałeś pasporty, || a teraz jesteś redaktorem⁹².

Tiesa, Davainis-Silvestraitis daugiau apie *Litvos* leidybos rūpesčius, leidinio vertinimą lietuvių ir lenkų tautiniuose diskursuose neužsimena. Dėmesį jis sutelkia vien į kai kurių lietuvių inteligentų atsisakymą palaikyti jo iniciatyvą užmegzti bendradarbiavimą su kai kuriais lenkų visuomenės veikėjais, pavyzdžiui, Ignacijumi Korwin-Milewskiu.

Periodiniame leidinyje *Litwa* Davainis-Silvestraitis neretai spausdino krajovcų – Konstancijos Skirmunt, Mykolo Römerio, idėjinės-politinės srovės atstovų, tekstus. Taip pat 1911 m. *Litwoje* jis paskelbė atrinktas ištraukas iš Ignacijaus Korwin-Milewskio⁹³ darbo *Walka z kłamstwem*⁹⁴, kuriose buvo kritikuojama endekų politinė ir kultūrinė veikla, nukreipta prieš „lietuvių liaudį“⁹⁵. Davainis-Silvestraitis net laikraštyje *Litwa* akcentuodavo, kad Ignacijus Korwin-Milewskis labai taikliai apibūdina „visus bjaurius, niekšingus endekų naudotus būdus užvaldyti Lietuvą“⁹⁶. Todėl Davainis-Silvestraitis kvietė kitų lietuviškų periodinių leidinių *Viltis*, *Draugija*, *Lietuvių tauta* redakcinių kolegijų narius atvykti į Ignacijaus Korwin-Milewskio suorganizuotą susitikimą, kuriame turėjo būti aptarinėjami „bendros kovos su endekais“ būdai⁹⁷. Akivaizdu, kad nei Antanas Smetona, nei Tumas-Vaižgantas, nei Dambrauskas-Jakštas, nei Basanavičius netikėjo tokio susitikimo rezultatyvumu. Ignacijaus

91 Davainiui-Silvestraičiui pradėjus leisti periodinį leidinį *Litwa*, jį numatė prenumeruoti 47 asmenys. Vėlesniais metais laikraštį prenumeravo nuo 400 iki 500 asmenų. 1908 m. laikraštis *Litwa* buvo pradėtas leisti 2000 egzempliorių tiražu.

92 *MDSD* 71 (Vilnius, 1909-11-28).

93 Broliai Ipolitai ir Ignacijus Korwin-Milewskiai priskirtini prie krajovcų-traditionalistų. Jie deklaravo lojalumą Rusijos imperijai. Brolių pažiūros nebuvo identiškios. Bet abiem broliams buvo būdingas ikimodernus pasaulėvaizdis, kai etniškumas ir tautiškumas nelaikytos politiškai svarbiomis kategorijomis. Visuomenėje, kartu ir politiniame gyvenime, svarbiausias vaidmuo turėjo atitekti tradiciniam elitui – bajorijai. Jų manymu, Rusijos imperijos

valdžia galinti ir privalanti užtikrinti bajorijos dominavimą ir jos kultūros puoselėjimą, už tai jai reikėtų atsidėkoti besąlygišku lojalumu. (Plačiau žr. Szwarc 1983, 142–163; Gaidis 2010, 156–172.)

94 Korwin-Milewski 1911.

95 „Walka z kłamstwem“ 1911a, 311–312;

„Walka z kłamstwem“ 1911b, 327–329.

96 „Walka z kłamstwem“ 1911b, 328. Reikia pažymėti, kad Ignacijus Korwin-Milewskis viename iš savo darbo skyrių „Czem byla Partja Narodowa-Demokratyczna czyli tak zwani Wszepolacy“ aiškino, jog ši partija imasi šantažo ir niekšingų būdų siekdamas išplėsti savo įtaką Lietuvoje. (Plačiau žr. Korwin-Milewski 1911, 17–18.)

97 *MDSD* 71 (Vilnius, 1911-11-14); Davainis-Silvestraitis 1911-11-14, 2.

Korwin-Milewskio sumanymas, kuriam taip pritarė Davainis-Silvestraitis, kitų lietuvių inteligentų buvo tiesiog ignoruotas. Kitokios nuomonės buvo tik Davainis-Silvestraitis, kuris kurį laiką susirašinėjęs su Ignacijumi Korwin-Milewskiu ir tikėjęsis, kad šis visuomenės veikėjas taip pat padės organizuoti kryptingą ideologinę kovą su lenkų tautiniais demokratais. Tačiau savo dienoraštyje Davainis-Silvestraitis nesiėmė detalizuoti to susirašinėjimo, ir pamažu jame liovėsi vertinti lietuvių tautinį judėjimą.

Davainis-Silvestraitis vis labiau susitelkia ties savo asmeniu, „išpasakodamas“ dienoraščiui vienatvės jausmą, gyvenant atskirai nuo šeimos⁹⁸. Paskutinis užrašas Davainio-Silvestraičio dienoraštyje, pažymėtas 1912 m. vasario 7 d., taip pat susijęs su jo asmeniniu gyvenimu – jis aprašo netikėtą susitikimą su savo žmona⁹⁹, taip pasinerdamas į asmeninių¹⁰⁰, bet jau ne visuomeninių rūpesčių aprašymą.

4. VIETOJE IŠVADŲ: NUO DIENORAŠČIO „KITIEMS“ IKI DIENORAŠČIO „APIE SAVE“... Davainis-Silvestraitis turėjo labai aiškų dienoraščio rašymo motyvą – kuo kruopščiau dokumentuoti įvykius, susijusius su lietuvių tautine veikla Vilniuje. Save jis pristatė kaip viešą asmenį, kuriam lietuvių tautinio judėjimo įvykių aprašymas turėjo būti svarbesnis nei jis pats ir jo asmeniniai išgyvenimai. Tačiau dienoraštis, pradėtas rašyti „kitiems“, labai greitai virto dienoraščiu „apie save“, tapusiu įdomia medžiaga jo asmeninio gyvenimo rekonstrukcijai. Dienoraštis atskleidžia sudėtingas lietuvių inteligentų, užsiėmusių publicistine veikla, gyvenimo ir pragyvenimo Vilniuje galimybes. Davainis-Silvestraitis pasineria į aprašymus savo nesėkmingų bandymų užtikrinti materialinę gerovę dirbant *Vilniaus žinių* knygyne, rašant straipsnius ir renkant skelbimus *Lietuvių laikraščiu* ir *Vilniaus žinioms*.

Lietuvių tautinės veiklos Vilniuje aprašymai Davainio-Silvestraičio dienoraštyje daugiau primena dokumentinę įvykių kroniką nei nuodugnesnį lietuvių tautinio

⁹⁸ 1896 m. Davainis-Silvestraitis neteko savo paskutinės galimybės užtikrinti materialinę gerovę savo šeimai: jis prarado laikraščio *Wienybe Lietuwininku* (Plimutas, Pensilvanija) apmokamo korespondento vietą. 1896 m. Davainis-Silvestraitis paliko šeimą Mintaujoje, o dirbdamas Petro Vileišio kontoroje važinėjo po įvairias Rusijos imperijos vietas. Gavęs Petro Vileišio pasiūlymą įsidarbinti *Vilniaus žinių* knygyne persikėlė gyventi į Vilnių. Davainio-Silvestraičio žmona pasiliko Mintaujoje. 1906–1910 m. ji su jaunesniu sūnumi Jurgiu gyveno Niuarke (Naujasis Džersis, JAV), 1911 m. grįžusi įsidarbino Druskinukuose, bet nepaisydama Davainio-Sil-

vestraičio raginimų gyventi kartu nesutiko. Oficialiai sutuoktiniai nebuvo išsiskyre.

⁹⁹ „1912 m. || 7 vasario Juleia || mano pati atviko iš Druskininku || Vilniu ir pavijo manę arti redakcijos || vaikštinejom [...] Kalbejom apie vaikus, kad Jonas || apside, kad Jurgis iš Amerikos || nori pagrįžti, apie Zosią i td.“ (MDS D 74v [Vilnius, 1912-02-07]).

¹⁰⁰ Po paskutinio įrašo Davainio-Silvestraičio dienoraštyje yra įdėtas laiškas kunigui Julijonui Kasperavičiui į Rietavą. Šiame laiške Davainis-Silvestraitis prašo paveikti žmonos nuostatą nebegyventi kartu (MDS D 74v).

judėjimo reiškinių ir procesų vertinimą, nors jis pats neretai buvo aprašomųjų įvykių dalyvis. Savo vertinimus Davainis-Silvestraitis pateikė vien apie „Lietuvių Memorandumo Rusijos Ministrų Tarybos pirmininkui grafui S. Vittei“ pasirašymo aplinkybes, iškėlė mintį, kad Suvalkų gubernijos klausimas paskatino bent dalį Rusijos imperijos valdžios atstovų gana palankiai vertinti to dokumento pasirodymą. Davainio-Silvestraičio nuomone, dalį bajorijos atstovų, kurie palankiai vertino lietuvių tautinį judėjimą ir net buvo atvykę į Didįjį Vilniaus seimą, nuo tolesnio bendradarbiavimo „atgrasino“ kai kurių lietuvių politinių partijų ir grupuočių užimta pozicija dėl žemės perdalijimo.

Šaltiniai:

- BALTRAMAITIS, SILVESTRAS, 1893-02-04: Laiškas Mečislovui Davainiui-Silvestraičiui; LLTI BR: f. 1, b. 1834/3 [be lapų numeracijos].
- BALTRAMAITIS, SILVESTRAS, 1893-11-17: Laiškas Mečislovui Davainiui-Silvestraičiui; LLTI BR: f. 1, b. 1834/3 [be lapų numeracijos].
- BALTRAMAITIS, SILVESTRAS, 1899-04-14: Laiškas Mečislovui Davainiui-Silvestraičiui; LLTI BR: f. 1, b. 1834/3 [be lapų numeracijos].
- BALTRAMAITIS, SILVESTRAS, 1910: Laiškas Mečislovui Davainiui-Silvestraičiui; LLTI BR: f. 1, b. 1834/3 [be lapų numeracijos].
- DAVAINIENĖ-SILVESTRAVIČIENĖ, EUFROZINIJA, 1885-08-10: Laiškas Mečislovui ir jo žmonai; LLTI BR: f. 1, b. 1834/4 [be lapų numeracijos].
- DAVAINIENĖ-SILVESTRAVIČIENĖ, JULIJA: Laiškai Mečislovui Davainiui-Silvestraičiui; LLTI BR: f. 1, b. 3868, b. 1834/3; b. 1829 [be lapų numeracijos].
- DAVAINIENĖ-SILVESTRAVIČIENĖ, JULIJA, 1897, 1909, 1911: Atvirlaiškiai Mečislovui Davainiui-Silvestraičiui; LLTI BR: f. 1, b. 1829 [be lapų numeracijos].
- DAVAINIENĖ-SILVESTRAVIČIENĖ, JULIJA, 1902-04-09: Atvirlaiškis Mečislovui Davainiui-Silvestraičiui; LMAVB RS: f. 249, b. 249 [be lapų numeracijos].
- DAVAINIENĖ-SILVESTRAVIČIENĖ, JULIJA, 1903-12-01: Atvirlaiškis Mečislovui Davainiui-Silvestraičiui; LMAVB RS: f. 249, b. 249 [be lapų numeracijos].
- DAVAINIS-SILVESTRAITIS, JONAS, 1897: Laiškas Mečislovui Davainiui-Silvestraičiui; LLTI BR: f. 1, b. 1830/2 [be lapų numeracijos].
- DAVAINIS-SILVESTRAITIS, JONAS, 1904-11-03: Laiškas Mečislovui Davainiui-Silvestraičiui; LMAVB RS: f. 249, b. 232, l. 1.
- DAVAINIS-SILVESTRAITIS, JONAS, 1904-12-04: Laiškas Mečislovui Davainiui-Silvestraičiui; LMAVB RS: f. 249, b. 233, l. 1.
- DAVAINIS-SILVESTRAITIS, JONAS, 1913-07-13: Laiškas Mečislovui Davainiui-Silvestraičiui; LMAVB RS: f. 249, b. 236, l. 1.
- DAVAINIS-SILVESTRAITIS, JURGIS, 1909-12-28: Laiškas Mečislovui Davainiui-Silvestraičiui; LLTI BR: f. 1, b. 1830/3 [be lapų numeracijos].

- DAVAINIS-SILVESTRAITIS, MEČISLOVAS, [be datos]: Laiškų Julijai Davainienei-Silvestraivičienei juodraščiai; LLTI BR: f. 1, b. 1826 [be lapų numeracijos].
- DAVAINIS-SILVESTRAITIS, MEČISLOVAS, 1860-11-07: Laiškas tėvams; LLTI BR: f. 1, b. 1834/13 [be lapų numeracijos].
- DAVAINIS-SILVESTRAITIS, MEČISLOVAS, 1885: Kvietimas į Mečislovo Davainio-Silvestraičio ir Julijos Malinauskaitės tuoktuves; LLTI BR: f. 2, b. 815 [be lapų numeracijos].
- DAVAINIS-SILVESTRAITIS, MEČISLOVAS, [1897]: Laikraščio *Artojas* projektas; LLTI BR: f. 1, b. 1228 [be lapų numeracijos].
- DAVAINIS-SILVESTRAITIS, MEČISLOVAS, 1904-05-14: Laiško Petruvi Vileišiui kopija; LLTI BR: f. 1, b. 1824 [be lapų numeracijos].
- [DAVAINIS-SILVESTRAITIS, MEČISLOVAS,] 1905, 1911: Mečislovo Davainio-Silvestraičio padarytas motinos dienoraščio perrašas; LLTI BR: f. 1, b. 1556, 1557, 1558 [be lapų numeracijos].
- [DAVAINIS-SILVESTRAITIS, MEČISLOVAS,] 1905-10-17: Mano atsiminimai. Kada bajorai į lenkus pavirto?; LLTI BR: f. 1, b. 1253, l. 1–6.
- DAVAINIS-SILVESTRAITIS, MEČISLOVAS, 1907-06-25: Laiškas Aleksandrui Dambrauskui-Jakštui; VUB RS: f. 1-F194, l. 35.
- DAVAINIS-SILVESTRAITIS, MEČISLOVAS, 1911-11-14: Laiškas neišaiškintam asmeniui (mątyt, Aleksandrui Dambrauskui-Jakštui); LMAVB RS: f. 249, b. 224, l. 2.
- [DAVAINIS-SILVESTRAITIS, MEČISLOVAS,] 1919-05-19: Autobiografija; LLTI BR: f. 1, b. 1170, 1–2.
- DAVAINIS-SILVESTRAITIS, STANISLOVAS, [be datos]: Laiškai Mečislovui Davainiui-Silvestraičiui; LLTI BR: f. 1, b. 1834/13; b. 1834/51; b. 1831/7 [be lapų numeracijos].
- DAVAINIŪTĖ-SILVESTRAVIČIŪTĖ, ELVYRA, 1901-11-25: Laiškas Jonui Basanavičiui; LLTI BR: f. 2, b. 815 [be lapų numeracijos].
- DAVAINIŪTĖ-SILVESTRAVIČIŪTĖ, ELVYRA, 1902-01-16: Laiškas Mečislovui Davainiui-Silvestraičiui; LMAVB RS: f. 249, b. 244, l. 1.
- DAVAINIŪTĖ-SILVESTRAVIČIŪTĖ, ELVYRA, 1902-02-26a: Laiškas Jonui Basanavičiui; LLTI BR: f. 2, b. 815 [be lapų numeracijos].
- DAVAINIŪTĖ-SILVESTRAVIČIŪTĖ, ELVYRA, 1902-02-26b: Laiškas Mečislovui Davainiui-Silvestraičiui; LMAVB RS: f. 249, b. 245, l. 1.
- DAVAINIŪTĖ-SILVESTRAVIČIŪTĖ, ELVYRA, 1902-06-08: Laiškas Mečislovui Davainiui-Silvestraičiui; LLTI BR: f. 1, b. 1834/3 [be lapų numeracijos].
- DAVAINIŪTĖ-SILVESTRAVIČIŪTĖ, ELVYRA, 1902-07-12: Laiškas Mečislovui Davainiui-Silvestraičiui; LLTI BR: f. 1, b. 1834/3 [be lapų numeracijos].
- DAVAINIŪTĖ-SILVESTRAVIČIŪTĖ, ELVYRA, 1902-11-20: Laiškas Jonui Basanavičiui; LLTI BR: f. 2, b. 815 [be lapų numeracijos].
- DAVAINIŪTĖ-SILVESTRAVIČIŪTĖ, ELVYRA, 1903-01-29: Laiškas Mečislovui Davainiui-Silvestraičiui; LLTI BR: f. 1, b. 1834/3 [be lapų numeracijos].

- DAVAINIŪTĖ-SILVESTRAVIČIŪTĖ, ELVYRA, 1909-10-14: Laiškas Mečislovui Davainiui-Silvestraičiui; LMAVB RS: f. 249, b. 246, l. 1.
- DAVAINIŪTĖ-SILVESTRAVIČIŪTĖ, SOFIJA: Laiškai Mečislovui Davainiui-Silvestraičiui; LLTI BR: f. 1, b. 1834/13; b. 1830/1 [be lapų numeracijos].
- LLTI BR – Lietuvos literatūros ir tautosakos instituto bibliotekos Rankraštynas.
- LMAVB RS – Lietuvos mokslų akademijos Vrublevskių bibliotekos Rankraščių skyrius.
- MDS – [Mečislovas Davainis-Silvestraitis,] Dienynas, 1904–1911; LLTI BR: f. 1, b. 1460, 1r–75v.
- SMILGA, ANTANAS, 1904-07-20: Laiškas Mečislovui Davainiui-Silvestraičiui; LMAVB RS: f. 249, b. 503, l. 2.
- „Vilniaus kanklių“ valdyba, 1907-02-20: Kvietimas į visuotinį susirinkimą; LMAVB RS: f. 249, b. 3.
- „Vilniaus kanklių“ valdybos knyga, protokolas Nr. 1; LMAVB RS: f. 12, b. 3536, l. 3.

Skelbti šaltiniai ir literatūra:

- [BASANAVIČIUS, JONAS,] 1936: *D-ro Jono Basanavičiaus autobiografija*, Vilnius: Lietuvos mokslo draugija.
- [DAVAINIS-SILVESTRAITIS, MEČISLOVAS,] Vėversis, 1883a: „Garbė prieteliaus“, *Auszra* 8–10, 265.
- [DAVAINIS-SILVESTRAITIS, MEČISLOVAS,] W., 1883b: „Isz Lietuwos“, *Auszra* 2, 51.
- [DAVAINIS-SILVESTRAITIS, MEČISLOVAS,] V., 1884a: „Musu rupescziai“, *Lietuwiszkas „Auszros“ kalendorius ant metu 1885 turincziu 365 dienas, visai Lietuwoi ir Žemaitijai pritinkantis. Pagal senosiôs ir naujosiôs gadynes metų skaitlių izleido Lietuwôs myletojai broliams Lietuviams ir Žemaičiams ant naudôs ir pamokslo*, [Ragainė:] kasztu M. Jankaus ir J. Mikszio, 49.
- [DAVAINIS-SILVESTRAITIS, MEČISLOVAS,] M. Davainis, 1884b: „Paaiszkinimas“, *Auszra* 5–6, 205.
- [DAVAINIS-SILVESTRAITIS, MEČISLOVAS,] Vyturys, 1884c: *Tevynainiu giesme*, Ragainė: spaustyve J. Zyberto.
- [DAVAINIS-SILVESTRAITIS, MEČISLOVAS,] M. D., 1885: „Panevėžis“, *Auszra* 3, 60–61.
- [DAVAINIS-SILVESTRAITIS, MEČISLOVAS,] W., 1886-01-30: „Rasztas is Raseiniu, Kauno red.“, *Lietuwiszkasis batsas*, 12–13.
- [DAVAINIS-SILVESTRAITIS, MEČISLOVAS,] M.D.-S., 1904: „Korespondencijos“, *Lietuvių laikraštis* 1, 9.
- [DAVAINIS-SILVESTRAITIS, MEČISLOVAS,] M. Dovoina-Sylvestravičius, 1905a: „Iš Lietuvos. Kryžiolai (Verkių par., Vilniaus pavete)“, *Vilniaus žinios* 144, 3.
- [DAVAINIS-SILVESTRAITIS, MEČISLOVAS,] M. Dovoina-Sylvestravičius, 1905b: „Iš Lietuvos, Nemenčino parapija“, *Vilniaus žinios* 197, 3.
- [DAVAINIS-SILVESTRAITIS, MEČISLOVAS,] M. Dovoina-Sylvestravvyčius, 1905a: „Iš Lietuvos, Vilniaus pavietas“, *Vilniaus žinios* 145, 4.

- [DAVAINIS-SILVESTRAITIS, MEČISLOVAS,] M. Dovoina-Sylvestravycius, 1905b: „Iš Lietuvos, Pastovis“, *Vilniaus žinios* 164, 3.
- [DAVAINIS-SILVESTRAITIS, MEČISLOVAS,] M.D.-S., 1905a: „Iš Lietuvos. Daugėliškės“, *Vilniaus žinios* 144, 3.
- [DAVAINIS-SILVESTRAITIS, MEČISLOVAS,] M.D.-S., 1905b: „Iš Lietuvos. Nemenčino parapija“, *Vilniaus žinios* 144, 3.
- [DAVAINIS-SILVESTRAITIS, MEČISLOVAS,] M.D.-S., 1905c: „Iš Lietuvos. Videniškiai (Vilniaus gubernija)“, *Vilniaus žinios* 185, 3.
- [DAVAINIS-SILVESTRAITIS, MEČISLOVAS,] M.D.-S., 1905d: „Iš Lietuvos. Verkiai“, *Vilniaus žinios* 126, 3.
- [DAVAINIS-SILVESTRAITIS, MEČISLOVAS,] M.D.-S., 1905e: „Iš Lietuvos. Verkai-Kalvarija (Vilniaus gub.)“, *Vilniaus žinios* 118, 3.
- [DAVAINIS-SILVESTRAITIS, MEČISLOVAS,] M.D.-S., 1905f: „Iš Lietuvos. Marijampolis ir Zahorje“, *Vilniaus žinios* 221, 3.
- [DAVAINIS-SILVESTRAITIS, MEČISLOVAS,] M.D.-S., 1905g: „Iš Lietuvos. Tautiškas stovis Vidžių parakvijoje“, *Vilniaus žinios* 105, 3.
- [DAVAINIS-SILVESTRAITIS, MEČISLOVAS,] M.D.-S., 1905h: „Korespondencijos. Iš Vilniaus gubernijos“, *Lietuvių laikraštis* 8, 93.
- [DAVAINIS-SILVESTRAITIS, MEČISLOVAS,] M.D.-S., 1905i: „Lenkų karščiovimai Eišiškių bažnyčioje“, *Vilniaus žinios* 186, 3.
- [DAVAINIS-SILVESTRAITIS, MEČISLOVAS,] Dovoina-Sylvestravičė, 1905: „Iš Lietuvos. Korespondencijos. Vilnius“, *Lietuvių laikraštis* 11, 140.
- [DAVAINIS-SILVESTRAITIS, MEČISLOVAS,] Dovoina-Sylvestravičius, 1906: „Laiškai į 'Viln. Žin.' Redakciją“, *Vilniaus žinios* 210, 4.
- [DAVAINIS-SILVESTRAITIS, MEČISLOVAS,] Dowojna-Sylwestrowicz, Mieczysław, 1906a: „Stosunki polsko-litewskie, Odpowiedź Starolitwinowi“, *Kurjer Litewski* 157, 1.
- [DAVAINIS-SILVESTRAITIS, MEČISLOVAS,] Dowojna-Sylwestrowicz, Mieczysław, 1906b: „Z obozu litewskiego“, *Kurjer Litewski* 283, 2.
- [DAVAINIS-SILVESTRAITIS, MEČISLOVAS,] M.D.-S., 1907a: „Atbalsiai. Vilniuje. Visuotinas Lietuvių Mokslo draugijos susirinkimas“, *Vilniaus žinios* 112, 2.
- [DAVAINIS-SILVESTRAITIS, MEČISLOVAS,] M.D.-S., 1907b: „Atbalsiai. Vilniuje. Visuotinas Lietuvių Mokslo draugijos susirinkimas“, *Vilniaus žinios* 114, 2.
- [DAVAINIS-SILVESTRAITIS, MEČISLOVAS,] M.D.-S., 1907c: „Korespondencijos. Vilnius. Lietuvių mokslo draugijos susivažiavimas“, *Šaltinis* 35, 555.
- [DAVAINIS-SILVESTRAITIS, MEČISLOVAS,] Dowojna-Sylwestrowicz, Mieczysław, 1907: *Satyry litewskie: polskiej narodowej demokracji działającej w Litwie*, Wilno: Drukarnia M. Kuchty.
- [DAVAINIS-SILVESTRAITIS, MEČISLOVAS,] M.D.S., 1911a: „Sylwestry Baltromajtis“, *Litwa* 6(39), 86.
- [DAVAINIS-SILVESTRAITIS, MEČISLOVAS,] M.D.S., 1911b: „Upadek narodowości litewskiej i jej odrodzenie. Wspomnienia osobiste“, *Litwa* 14, 205–210.

- [DAVAINIS-SILVESTRAITIS, MEČISLOVAS,] 1913: „Krótki pamiętnik ś.p. mojej Matki“, *Litwa* 13–17, 122–125.
- GAIDIS, RYSZARD, 2010: „Myśl polityczna oraz działalność lojalistyczna Ignacego Korwin-Milewskiego“, *Kultura i myśl polityczno-prawna: Materiały z VII ogólnopolskiego Zjazdu Katedr Doktryn Politycznych i Prawnych, Jurata, 28-31 maja 2008 r.*, Sopoc: Arche, 156–172.
- GIRININKIENĖ, VIDA, 1995: „Kalnujų apylinkių pasakoriai ir aušrininkai“, *Mūsų kraštas* 2(7), 4–15.
- GIRININKIENĖ, VIDA, 2015: „Tautosakininkų duetas: bajoras Mečislovas Dovoina-Silvestravičius ir valstietis Vincentas Bakutis“, *Literatūra ir menas* 3522 (<http://literaturairmenas.lt/2015-05-21-nr-3522/2553-langas/4040-vida-girininkiene-tautosakininku-duetas-bajoras-mecislovas-dovoina-silvestravicius-ir-valstietis-vincentas-bakutis-ii>; žiūrėta 2017-02-14).
- GLINSKIS, RIMANTAS, 2006: *XX amžiaus lietuvių dienoraščiai: tarp literatūros ir dokumento*, Vilnius: Lietuvių literatūros ir tautosakos institutas.
- KALĘBA, BEATA, 2005: „Publicystyka kulturalna Mieczysława Dowojny-Sylwestrowicza na łamach ‘Lietuvių laikraštis’“, *Ostatni obywatele Wielkiego Księstwa Litewskiego*, red. T. Bujnicki i K. Stępnik, Lublin, 265–271.
- KERBELYTĖ, BRONISLAVA, 1973: „Mečislovas Davainis-Silvestraitis tautosakininkas“, *Pasakos, sakmės, oracijos. Surinko Mečislovas Davainis-Silvestraitis*, Vilnius: Vaga, 4–18.
- KORWIN-MILEWSKI, IGNACY, 1911: *Walka z klamstwem*, Petersburg: Wollff.
- MASTIANICA, OLGA, 2013: „Bajoras, rašantis lietuviškai, arba kalbos ir tautinės tapatybės ryšys ankstyvojoje Mečislovo Davainio-Silvestraičio publicistikoje“, *ALt* 15, 331–349.
- MASTIANICA, OLGA, 2016: *Bajorija lietuvių tautiniame projekte (XIX a. pabaiga–XX a. pradžia)*, Vilnius: Lietuvos istorijos institutas.
- MIKNYS, RIMANTAS; EGIDIJUS MOTIEKA, 1990: „Tautiškoji lietuvių demokratų partija: idėjinės-politinės kūrimosi aplinkybės“, *Lietuvių atgimimo istorijos studijos 1. Tautinės savimonės žadintojai: nuo asmens iki partijos*, Vilnius: Sietynas.
- MOTIEKA, EGIDIJUS, 2005: *Didysis Vilniaus seimas*, Vilnius: LII leidykla.
- RUTKOVSKA, KRISTINA, 2013: „Lietuvių tautosakos rinkėjų Jano Karlovičiaus ir Mečislovo Davainio-Silvestraičio bendradarbiavimas: metodologijos raida, etnolingvistikos apraiškos“, *ALt* 15, 349–376.
- SAWANIEWSKA-MOCHOWA, ZOFIA, 2003: „Polscy miłośnicy języka i folkloru litewskiego w XIX wieku“, *Acta Baltico-Slavica* 27, 73–95.
- STALIŪNAS, DARIUS, 2015: „Lietuviškojo nacionalizmo erdvėkūra iki 1914 m.“, *Lietuvos erdvinės sampratos ilgajame XIX šimtmetyje*. Straipsnių rinkinys. Sudarytojas Darius Staliūnas, Vilnius: Baltijos kopija, 141–175.
- SZWARC, ANDRZEJ, 1983: „Bracia Korwin-Milewscy – patrioci czy apostaci?“, *Francja-Polska. XVIII-XIX w. Studia z dziejów kultury i polityki poświęcone profesorowi Andrzejowi Zahorskiemu w sześćdziesiątą rocznicę urodzin*, Warszawa: Państwowe wydawnictwo naukowe, 142–163.
- TYLA, ANTANAS, 1972: „Mėginimai leisti lietuviškus leidinius spaudos draudimo metu“, *Spauda ir spaustuovės*, Vilnius: Mintis, 6–84.

- TUMAS-VAIŽGANTAS, JUOZAS, 1924: *Lietuvių literatūros paskaitos. Draudžiamasis laikas. Aušrininkų grupė*: J. A. Vištelis. M.D.-Silvestravičius. T. Žičkis. J. Myliauskis, Kaunas.
- VALAITIS, ANTANAS, 1932: *Iš Lietuvių mokslo draugijos istorijos (perspausdinta iš „Lietuvių tautos“ IV kn. 3 sąs.)*, Vilnius: „Ruch“ spaustuvė.
- VILEIŠIENĖ, EMILIJA, 1935: „Užmiršti kapai“, *Vilniaus žodis* 17, 2.
- „Walka z kłamstwem“, 1911a: *Litwa* 21, 311–312.
- „Walka z kłamstwem“, 1911b: *Litwa* 22, 327–329.
- ŽUKAS, VLADAS, 2006: *Tarp knygų prabėgę metai. Silvestras Baltramaitis*, Vilnius: Vladas Žukas.
- Правительственный вестник*, 1905, 10(23) ноября.

Olga Mastianica-Stankevič

THE DIARY OF MEČISLOVAS DAVAINIS-SILVESTRAITIS:
A LITHUANIAN INTELLECTUAL WITNESS OF SELF-EXPRESSION
IN VILNIUS (1904–1912)

Summary

The article presents the part of the written legacy of Davainis-Silvestraitis that had not yet been published and not included into the scientific circulation – his diary written in 1904–1911, aimed at overviewing the development of the Lithuanian national movement and to evaluate the national-social activities of the Lithuanian intellectuals in Vilnius.

Davainis-Silvestraitis positioned himself as a public figure for whom the description of the events of the Lithuanian national movement had to be more important than himself or his personal experiences. However, the diary of Davainis-Silvestraitis that started as being written to others, very quickly became the diary for “self” which is primarily a more interesting material for reconstruction of his own life rather than the assessment of the Lithuanian national activities in Vilnius. The diary of Davainis-Silvestraitis perfectly reveals the difficult living and livelihood opportunities for Lithuanian intellectuals in Vilnius, whose main occupation was publicist activities. In his diary, Davainis-Silvestraitis simply “drowns” among the descriptions of his unsuccessful attempts to secure material well-being working in the *Vilniaus žinios* bookstore, writing articles and collecting adverts for the *Lietuvių laikraštis* newspaper.

The descriptions of the Lithuanian national activities in Vilnius in the diary of Davainis-Silvestraitis are more like a documentary chronicle of events, rather than a deeper assessment of the phenomena and processes of the Lithuanian national movement, although he himself was often a participant of the events he was describing. Davainis-Silvestraitis presented his observations solely about the circumstances surrounding the signing of the “Lithuanian Memorandum to the Russian Prime Minister, Count S. Vitte” (1905), raising a hypothesis that the issue of the Suwalki Gubernia encouraged at least some of the Russian

Empire representatives to have quite a favourable view on the appearance of this document. In his diary, Davainis-Silvestraitis suggested that some of the nobility representatives who supported the Lithuanian national movement had even visited the Great Seimas of Vilnius and that further cooperation was “deterred” by the position of some Lithuanian political parties and groups regarding the issue of land redistribution.

OLGA MASTIANICA-STANKEVIČ

Gauta 2017 m. vasario 28 d.

XIX a. istorijos skyrius

Lietuvos istorijos institutas

Kražių g. 5

LT-01108 Vilnius, Lietuva

el. p.: mastianica@gmail.com